

UNGDOMSKOMMISSIONEN

UNGDOMMENS ADGANG TIL
UDDANNELSERNE VED DE VIDEREGÅENDE
FAGLIGE SKOLER M. V.

BETÆNKNING
AFGIVET AF UNGDOMSKOMMISSIONEN

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKER I
KØBENHAVN

1952

socialministeriet
bibliotek

INDHOLD

	Side
Forord	5
Kapitel 1: Kommissionens tidligere forslag vedrørende den lige adgang til den højere uddannelse. .	8
Gymnasiebetænkningens forslag	8
Studenterbetænkningens forslag	9
Kapitel 2: Anden videregående faglig uddannelse	11
Kapitel 3: Retningslinjer for tildeling af støtte	18
Princippet om lige adgang	18
Støttens form	19
Kapitel 4: Kommissionens støtteforslag anvendt på de enkelte uddannelser.	21
1. Den tresproglige korrespondentprøve	21
2. Handelsvidenskabelig kandidateksamen	21
3. Højere handelseksamen	22
4. Handelseksamen	22
5. Maler- og billedhuggeruddannelserne m. v.	22
6. Musikeruddannelsen	23
7. Forskolelærerindeuddannelsen	24
8. Uddannelsen på Danmarks lærerhøjskole	25
9. Uddannelsen på Danmarks højskole for legemsøvelser	25
10. Husholdningslærerindeuddannelsen	25
11. Styrmands- og skibsføreruddannelserne	26
12. Radiotelegrafistuddannelsen	26
13. Maskinistuddannelsen	27
14. Teknikum- og bygmesteruddannelserne	28
15. Andre dagskoleuddannelser	32
Kapitel 5: Lov om ungdommens uddannelsesfond	34
Kapitel 6: Støttens størrelse. Administration.	36
Støttens størrelse	36
Undervisningsafgifter	37
Administration	37
Tilbagebetaung	38
Eksisterende stipendiemidler	38
Kapitel 7: Udgiftsberegning	39
Mindretalsudtalelse (Egekvist)	40
Mindretalsudtalelse (Svendsen)	40
Bilag 1: Ungdomskommissionens skrivelse af 24. april 1951 til det af rigsdagen nedsatte udvalg vedrørende forslag til lov om den ved lov nr. 230 af 27. maj 1950 om ændring i lov om tipning af 9. juni 1948 oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed	43
Bilag 2: Bilag til betænkning vedr. tips-studiefonden (afgivet af folketingets udvalg den 23. april 1952)	52

Forord.

Ved skrivelse af 17. oktober 1945 anmodede arbejds- og socialministeriet formanden for Dansk Ungdomssamvirkes repræsentantskab professor, dr. theol. *Hal Koch* om at overtage hvervet som formand for den af regeringen under samme dato nedsatte ungdomskommission.

Man tilskrev samtidig en række ministerier og organisationer om at udpege repræsentanter til kommissionen, hvorhos man anmodede departementschef *H. H. Koch* om at ville deltage i kommissionens forhandlinger i det omfang, hvori han skønner dette hensigtsmæssigt.

Siden kommissionens nedsættelse er der sket en række ændringer i dens sammensætning. Kommissionen havde ved nærværende betænknings vedtagelse følgende sammensætning:

Formand: professor, dr. theol. *Hal Koch*.

Ledende sekretær: statsvidenskabelig konsulent *Henning Friis*, (arbejds- og socialministeriet).

Prokurist Tage Albertsen, (Dansk Samlings Ungdomsgrupper).

Kommunelærer Chr. Klar skov Andersen, (Dansk Vandrelaug).

Forstander J. Th. Arnfred, (Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler).

Byretsdommer Aksel Bertelsen, (K.F.U.M.).

Kontorchef frk. Alice Bruun, (arbejds- og socialministeriet).

Sekretær, cand. jur. Bent Christensen, (Danske Studerendes Fællesråd).

Fuldmægtig, cand. polit. Lauge Dahlgaard, (Radikal Ungdoms Landsforbund).

Sekretær, cand. jur. Axel Egekvist, (Danmarks Retsforbunds Ungdom).

Kontorchef N. Elkær-Hansen, (statsministeriet).

Forpagter Jens Peter Erichsen, (Venstres Ungdom).

Forretningsfører Henry Gran, MB, (Faglig Ungdom).

Sekretær fru Toni Grøn, MB, (Kvindeligt Arbejderforbund).

Gymnasielærerinde frk. Kirsten Hartvig-Olsen, (K.F.U.K.).

Sekretær Erik Hauerslev, (Arbejdernes Oplysningsforbund).

Folketingsmand Per Hækkerup, (Danmarks socialdemokratiske Ungdom).

Forstander Jens Marinus Jensen, (De danske Ungdomsforeninger).

Læge Karen M. Høirup Knudsen, (Dansk Kvindesamfund).

Kaptajn R. M. Larsen, (forsvarsministerens foredragsudvalg).

Professor, dr. jur. Louis 1e Maire, (justitsministeriet).

Forstander, mag. art. Johannes Novrup, (undervisningsministeriet).

Sekretær Knud Erik Svendsen, (Danmarks kommunistiske Ungdom).

Kontorchef fru E. Torkild-Hansen, (undervisningsministeriet).

Ifølge sit kommissorium skal kommissionen

„lade foretage de fornødne undersøgelser af ungdommens særlige problemer og behov og på grundlag heraf fremsætte egnede forslag.

Kommissionen vil bl. a. have til opgave at undersøge ungdommens arbejds- og indkomstforhold og faglige uddannelse, dens boligforhold og muligheder for en sund udnyttelse af fritiden, i hvilken forbindelse spørgsmålet om støtte til ungdommens foreninger, fritidslokaler og idrætsliv vil være at tage i betragtning. Endelig skal kommissionen tage hensyn til de problemer, som vedrører de unges familiedannelse og bosætning.

Kommissionen skal i sit arbejde i første række tage sigte på mulighederne for gennem positive foranstaltninger at sikre den normale ungdom en harmonisk social og kulturel udvikling, men skal samtidig optage spørgsmålet om den asociale ungdoms problemer til behandling med særligt henblik på forebyggelse af ungdomskriminaliteten.“

Kommissionen har tidligere afgivet følgende udtalelser og betænkninger:

1. Udtalelse vedrørende etablering af en offentlig erhvervsvejledning. 1946.
2. Udtalelse vedrørende revision af lov om ungdomslejre. 1946.
3. Betænkning angående ungdommens boligforhold I. 1947.
4. Udtalelse til justitsministeriets udvalg angående biografvæsenet. 1947.
5. Udtalelse vedrørende revision af lov om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom. 1947.
6. Betænkning om den tilflyttede ungdoms særlige problemer. 1948.
7. Ungdommens bosætningsproblemer. Betænkning. 1948.
8. Betænkning over beskyttelsesforanstaltninger m. v. samt etablering af en almindelig helbreds kontrol for ungdommen. 1948.
9. De værnepligtiges forhold. Betænkning. 1949.
10. Ungdommens adgang til den højere uddannelse, I: Gymnasiet. Betænkning. 1949.
11. Boliger for ungdommen. Betænkning angående ungdommens boligforhold II. 1949.
12. Ungdommens friluftsliv. Betænkning. 1950.
13. Fritidslokaler på landet. Betænkning. 1951.
14. Udtalelse vedrørende ændringer i lov om foranstaltninger til imødegåelse af ungdomsarbejdsløshed. 1951.
15. Udtalelse vedrørende den ved lov om tipning oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed. 1951. (Aftrykt som bilag til nærværende betænkning).
16. Den danske ungdom. En statistisk undersøgelse foretaget af ungdomskommissionen. 1951.
17. Ungdommens adgang til den højere uddannelse, II: Studierne ved universiteterne og de højere læreanstalter. Betænkning. 1951.
18. Ungdommen og arbejdslivet. Betænkning. 1952.

Til behandling af spørgsmål i forbindelse med de former for videregående faglig uddannelse, som ikke allerede er behandlet i de ovenfor under nr. 10 og 17 nævnte betænkninger, har kommissionen ladet den samme arbejdsgruppe, som har udarbejdet disse betænkninger, afgive indstilling om nærværende betænkning. Arbejdsgruppen bestod ved indstillingens afgivelse af følgende medlemmer af kommissionen:

Sekretær, cand. jur. *Bent Christensen*, formand
fuldmægtig, cand. polit. *Lauge Dahlgaard* og
folketingsmand *Per Hækkerup*.

Arbejdsgruppen har været tiltrådt af følgende sagkyndige:

Direktøren for maskinistundervisningen, civilingeniør *E. Stahl* (maskinistuddannelsen), maskinist *Jørgen Sommer Gejel* (maskinistuddannelsen), navigationslærer, kaptajn *K. Hansen* (styrmands- og skibsføreruddannelserne), forstander, civilingeniør *H. C. Nielsen* (teknikum-uddannelserne) samt stud. techn. *Thorkild Vestergaard* (teknikum-uddannelserne).

Derudover er der forhandlet med sagkyndige på næsten alle de øvrige her behandlede uddannelsesområder.

Arbejdsgruppens sekretær er ekspeditionssekretær i centralarbejdsanvisningskontoret, cand. mag. *Robert Watt Boolsen*.

Arbejdsgruppen har som i sine 2 tidligere betænkninger om den højere uddannelse ladet spørgsmål af undervisningsmæssig karakter ligge, men har især drøftet de problemer af social art, der foreligger for de grupper af unge, som betænkningen tager sigte på.

Betænkningen er blevet tiltrådt af ungdomskommissionens plenum den 14. maj 1952.

Der er afgivet to mindretalsudtalelser, som findes anført s. 40.

Professor, dr. jur. Louis 1e Maire har på grund af bortrejse i det tidsrum, hvori betænkningen har været til behandling, ikke deltaget i dens udarbejdelse og afgivelse.

Tage Albertsen.	Chr. Klarskov Andersen.	J. Th. Arnfred.	Aksel Bertelsen.
Alice Bruun.	Bent Christensen.	Lauge Dahlgaard.	Axel Egekvist.
N. Elkær-Hansen.	Jens Peter Erichsen.	Henning Friis,	Henry Gran.
		ledende sekretær.	
Toni Grøn.	Kirsten Hartvig-Olsen.	Erik Hauerslev.	Per Hækkerup.
Jens Marinus Jensen.	Karen M. Høirup Knudsen.	Hal Koch,	R. M. Larsen.
		formand.	
Johannes Novrup.	Knud Erik Svendsen.	E. Torkild-Hansen.	

Robert Watt Boolsen.

Kapitel 1.

Kommissionens tidligere forslag vedrørende den lige adgang til den højere uddannelse.

Ungdomskoramissionen har allerede i to tidligere betænkninger beskæftiget sig med ungdommens adgang til videregående uddannelse, nemlig i betænkningerne vedrørende *Ungdommens adgang til den højere uddannelse*, I: Gymnasiet, og II: Studierne ved universiteterne og de højere læreanstalter.

I disse to betænkninger har kommissionen ikke beskæftiget sig med alle sider af problemet om adgangen til videregående uddannelse. Af de mange faktorer, der er afgørende for, om en ung mand eller kvinde opnår en videreuddannelse og i bekræftende fald hvilken, har kommissionen kun interesseret sig for to: den hindring for adgangen til uddannelse, der ligger i hjemmets økonomi, og den hindring, der skyldes afstanden mellem hjem og skole. Formålet med kommissionens drøftelser om adgangen **til** videregående uddannelse har bestandig været at søge sikret, at enhver, der har lyst og evner til en videregående uddannelse, også skal kunne opnå en sådan, uanset om han selv eller hans familie har midler til at bekoste uddannelsen.

Gymnasie- og studenterbetænkningerne indeholder indgående drøftelser af principperne for uddannelsens demokratisering, ligesom man i detaljer har behandlet støtteforslagene og deres konsekvenser.

Når man derfor i nærværende betænkning har omtalt principper og problemer knap så udførligt, hænger det sammen med, at man kan henvise til de detaljerede bemærkninger i de to tidligere uddannelsesbetænkninger. Da dette synspunkt gælder generelt, er der kun få steder foretaget direkte side henvisninger.

På steder, hvor nærværende betænkningens principper måtte afvige fra de to tidligere betænkningers, er det udtrykkeligt bemærket.

løvrigt giver man nedenfor et resumé af de nævnte to uddannelsesbetænkninger.

Gymnasiebetænkningens forslag.

Den lige adgang til gymnasieundervisningen har kommissionen i gymnasiebetænkningen foreslået gennemført ved 2 sideløbende støtteforslag. Den hindring, som skyldes, at den enkelte unge har sit hjem liggende i længere afstand fra gymnasieskolen, foreslås overvundet ved at give alle gymnasiaster, der for at komme fra deres bopæl til skolen daglig må rejse sammenlagt 10 km eller derover, et stipendium svarende til udgifterne ved befordring med offentlige befordringsmidler udover et vist minimumsbeløb. Denne støtte er

uafhængig af hjemmets økonomi og kan således ifølge forslaget oppebæres af alle, uanset faderens indtægt.

Den væsentligste hindring for den lige adgang: hjemmets manglende evne til at bære de udgifter, der er forbundet med gymnasieuddannelsen, foreslås afhjulpel derved, at der til elever, hvis forældre ikke kan bekoste deres uddannelse, ydes et stipendium, hvis størrelse bør fastsættes således, at det tillader hjemmet at lade den unge vælge den dyrere gymnasieuddannelse fremfor andre uddannelser eller slet ingen uddannelse.

Stipendiet har ifølge forslaget forskellig størrelse, afhængigt af forældrenes bopæl, og skal iøvrigt uddeles efter en glidende skala, således at maksimumsstipendiet, der for hovedstaden efter prisniveauet i 1949 foresloges at udgøre 1260 kr. (1952: 1620 kr.), kun udgår til forældre med en årlig bruttoindtægt under 3000 kr. (1952: 3750 kr.), medens stipendiet aftager i størrelse, efterhånden som forældrenes indkomst stiger.

Det er dog ifølge forslaget ikke enhver trængende gymnasiast, som kan oppebære stipendium. Man har ment tillige at måtte kræve, at statsstøtten kun anvendes til elever, der egner sig til den uddannelse, de har valgt, og for hvem der er begrundet formodning om, at de heldigt kan gennemføre den. Formålet med en støtteordning for gymnasiaster er at give alle *egnede* unge adgang til gymnasiet, ikke at opmuntre unge, der er mindre velegnede til netop denne uddannelse, til alligevel at søge den. Afgørelsen om, hvorvidt den unge er egnet til gymnasieuddannelsen, skal efter forslaget træffes af gymnasiets lærere. Som følge heraf kan stipendium som hovedregel ikke udgå i 1. g., fordi lærerne må have en vis rimelig tid til at iagttage den unge i. Til gengæld skal så — ifølge forslaget — den egnede og trængende unge ved optagelsen i 2. g. have stipendiet for 1. g. udbetalt med tilbagevirkende kraft, foruden naturligvis at få stipendium for 2. g.

Studenterbetænkningens forslag.

Den eneste væsentlige hindring for den lige adgang til universiteterne og de højere læreanstalter for unge, som har bestået studentereksamen eller anden adgangsgivende eksamen, er svigtende økonomi hos den pågældende eller dennes forældre. Den hindring, der kan ligge i den enkeltes bopæl i forhold til læreanstalten, er ubetydelig. I studenterbetænkningen stiller kommissionen derfor forslag om offentlig støtte til studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, såfremt deres forældre ikke har råd til at bekoste deres uddannelse.

På samme måde som ved støtten til gymnasiaster foreslås støttebeløbene efter flertallets forslag til den enkelte aftrappet efter dennes egen eller hans forsørgers indkomst. Ifølge forslaget udgør maksimumsstøtten (efter prisniveauet i 1951) 3 465 kr. om året (1952: 3 675 kr.). Dette beløb ydes til studerende, hvis forsørgeres bruttoindtægt ligger i den laveste af de 4 nedenfor nævnte grupper, og støtten nedsættes i takt med en stigende indkomst hos forsørgeren, således at der ydes de ud for nedenstående bruttoindtægtsgrænser anførte beløb:

— 7 499 kr.	3 465 kr.
7 500—9 499 -	2 574 -
9 500—11 999 -	1 683 -
12 000—14 999 -	.792

Denne tabel bør kun være et udgangspunkt for et konkret skøn over behovet hos de studerende, der anmoder om støtte. Den endelige fastsættelse af støttens størrelse bør ske efter regler, der i studenterbetænkningen (s. 66) er formuleret således:

„Den uddelende myndighed må først undersøge, om andrageren overhovedet har støtte behov. Har hans forsørger højere bruttoindkomst, end tabellen angiver, kan andrageren kun få støtte, hvis særlige omstændigheder (se nedenfor) tilsiger, at forsørgerens indkomst ikke er noget adækvat udtryk for hans økonomiske situation. Man kan dog aldrig give stipendium til en elev, hvis forsørgers faktiske indkomst ligger mere end 3 000 kr. over tabellens maksimum.

Falder bedømmelsen ud til, at andrageren skal have støtte, har den uddelende myndighed 4 forskellige portioner at vælge imellem, når den skal tilpasse hjælpen til det individuelle behov. Udgangspunktet ved skønnet over, hvilket beløb den enkelte andrager skal have, er forsørgerens bruttoindkomst. Da idealet imidlertid er en konkret tilstrækkelig hjælp i hvert enkelt tilfælde, er den uddelende instans ikke slavisk bundet til tabellen, men kan tage forskellige særlige omstændigheder i betragtning. Det er ikke muligt at give en udtømmende opregning af disse hensyn, men nogle typiske eksempler skal nævnes. Hvis forsørgeren har særlig store forsørgerbyrder: mange børn, andre børn under kostbar uddannelse, forsørgerbyrde til tidligere hustru eller forældre, eller hvis han har unormal stor eller tyngende gæld, eller hvis hjemmet har været ramt af sygdom, arbejdsløshed eller lignende, kan der tillægges andrageren den stipendieportion, som ligger over den, som forsørgerens indtægt efter tabellen egentlig ville føre til at tildele. På den anden side kan sådanne omstændigheder som formue hos forsørgeren eller andrageren selv (i al fald, når formuen ikke er fuldstændig bundet i erhvervsvirksomhed) føre til, at andrageren tillægges et mindre støttebeløb, end hans forsørgers indtægt egentlig efter tabellen tilsagde.”

Det offentlige bør ifølge kommissionens opfattelse ligesålidt støtte mindre egnede studenter som mindre egnede gymnasiaster, selv om de er trængende. Det er derfor nødvendigt at sikre, at den enkelte, der modtager støtte, har de fornødne faglige kvalifikationer. Kommissionen har derfor delt sit støtteforslag til de studerende i 2 dele; det ene tager sigte på tiden før og det andet på tiden efter bestået 1. del eller dermed ligestillet eksamen.

Studenter, der har taget en god 1. del (i reglen med 1. karakter), vil erfaringsmæssigt gennemføre deres studier til endelig eksamen. De har altså ved at tage en god 1. del bevist deres egnethed. Man foreslår derfor at give alle trængende studerende med en god 1. del ret til at få et stipendium, der sætter dem i stand til at fuldføre deres studier på normal tid.

Om de studerende, der ikke har taget 1. del, ved man ikke på forhånd noget sikkert. En stor del falder erfaringsmæssigt fra og gennemfører aldrig studiet.

Hvis man derfor vil sikre, at det offentliges penge anvendes efter formålet: at skaffe ubemidlede, egnede studenter en uddannelse, må man prøve at sigte de bedste fra og iøvrigt lade resten selv bære risikoen for studiets gennemførelse, indtil deres studieegnethed er godtgjort. Da studenter med en god studentereksamen erfaringsmæssigt i det overvejende antal tilfælde gennemfører deres studier, foreslår man, at studenter med relativt høje karakterer i de gymnasiefag, der har relevans for deres studium, kan få stipendium straks fra indskrivelsen ved universitetet eller læreanstalten, hvis de iøvrigt opfylder trangsbetingelserne. De øvrige studerende får — under samme betingelser — ret til et kautions- og rentefrit lån, der dog ændres til stipendium, d. v. s. tilbagebetalingspligten bortfalder — såfremt det viser sig, at de består 1. del med 1. karakter og derved har bevist deres studieegnethed.

Da en mindre del af de personer, der ved offentlig støtte opnår en embedseksamen, kan ventes at opnå ret betydelige indtægter, udtaler kommissionen sig for, at stipendium oppebåret i studietiden bør betales tilbage af personer, der opnår store indtægter.

Kapitel 2.

Anden videregående faglig uddannelse.

Det forhold, at unge med lyst og evner til en videregående uddannelse hindres i at opnå uddannelsen på grund af deres hjems eller deres egen økonomi, er vel mest iøjnefaldende ved den egentlige højere uddannelse (uddannelsen ved universiteterne og læreanstalterne), der er både længst og dyrest af samtlige uddannelser. Men på forhånd må man gå ud fra, at økonomiske hindringer for uddannelse forekommer på meget videre felter.

Kommissionen har derfor ment at burde undersøge, om der fandtes andre områder, hvor lige adgang til videreuddannelse kun ville kunne opnås ved en støtte fra det offentliges side.

Det første skridt måtte her være at søge at skaffe sig et overblik over, hvilke former for videre uddannelse ud over de tidligere behandlede der overhovedet fandtes.

Det er forbundet med vanskelighed at skaffe sig et sådant overblik. Hele det problem som omhandles i denne betænkning, har aldrig tidligere været behandlet i sin helhed. Det gælder derfor om hele betænkningen, at den ikke bygger på et erfaringsgrundlag af samme omfang som gymnasie- og studenterbetænkningerne og følgelig heller ikke kan gå i detaljer i samme målestok. Man har måttet holde sig til hovedretningslinjer og har overladt detaljerne til at udformes i praksis, efterhånden som det fornødne erfaringsmateriale indhentes.

I forbindelse med en skrivelse af 24. april 1951 fra ungdomskommissionen til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende forslag til lov om den ved lov nr. 230 af 27. Maj 1950 om ændring i lov om tipning af 9. juni 1948 oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed, jfr. bilag 1, har man opstillet en liste over faglige uddannelser, for hvilke man på forhånd kunne mene, at der kunne være tale om økonomiske hindringer for en lige adgang. Listen er nedenfor ajourført og suppleret i forhold til den i bilaget meddelte oversigt.

	1950—51	(gennemsnitlig)
Universiteter og læreanstalter:	Antal elever	studietid*)
Københavns universitet	5 716	6 år
Århus universitet	1 568	6 -
Danmarks tekniske højskole	1 820	5
Den kgl. veterinær- og landbohøjskole:		
a) veterinærer, landinspektører og skovbrugere	553	5 -
b) land-, have-, mejeribrugere og andre	448	3 -
Danmarks tandlægehøjskole	413	4 -
— farmaceutiske højskole	209	2 -
Kustakademiet:		
a) bygningsskolen	ca. 400	5 -
b) kunstschoolerne	552	5 -

*) For hovedparten af uddannelserne er angivet den normerede studietid, medens især de lange studier er opført med et gennemsnitstal.

	1950—51 Antal elever	(gennemsnitlig) studietid
Handelshøjskolen:		
Det erhvervsøkonomiske grundstudium (H.A.)	368	3 år
Den tresproglige korrespondentprøve	144	2 -
Specialstudier (H.D.)	1 204	4 - *)
Handelsvidenskabelig kandidateksamen (cand. merc.)	6	varierende
Den eensproglige korrespondentprøve	546	2 år
Translatørskolen	106	3 -
Det kgl. danske musikkonservatorium	141	4 -
Det jyske musikkonservatorium	167	4 -
<i>Seminarier m. v.:</i>		
Seminarier	3 603	4—5 år
Forskoleseminarier	106	2 -
Danmarks lærerhøjskole	345	1 -
Danmarks højskole for legemsøvelser	41	1 -
Husholdningsseminarier	179	2 -
Faglærerkursus		varierende
Børnehavelærerindeseminarier	250	2 år
Fritidshjemslærerindeseminarier	50	2 -
<i>Teknika m. v.:</i>		
Maskinteknikum	743	3 -
Elektroteknikum	295	3 -
Bygningsteknikum	149	1 + 2 -
Husbygningsteknikum	148	2 + 1½ -
Skibsteknikum	65	3 -
Bygmesterskolen	1 118	2 -
Kunsthåndværker- og -industriskolerne	203	3 -
Boligkonsulentskolen	60	3 -
<i>Gymnasier m. v.:</i>		
Gymnasieuddannelse	8 044	3 -
Kursus til studentereksamen	985	1—3 -
<i>Maskinistuddannelser m. v.:</i>		
Den alm. maskinisteksamen	573	1—1½ -
— udvidede —	136	1 -
Elektroinstallatørprøven for maskinister	48	8 mdr.
Maskinpasserprøven	73	½ år
Motorpasserprøven	105	3—4 mdr.
<i>Navigationsuddannelser m. v.:</i>		
Styrmandseksamen	227	1½ år
Skibsførereksamen	48	½ -
Sætteskipperprøven	70	5—6 mdr.
Kystskipperprøven	18	3—4 —

*) Kan gennemføres på dagskole på 2 år, men kun i regnskabsvæsen.

	1950—51 Antal elever	(gennemsnitlig) studietid
Radiotelegrafistprøven, 1.—2. kl. certifikat	63	1—1½ år
Dykkerskolen	9	2 mdr.
<i>Handelsskoler:</i>		
Højere handelseksamen	67	1 år
— — —	327	2 -
Handelseksamen	447	1—2 -
<i>Sygepleje, forsyrg m. v.:</i>		
Rigshospitalets jordemoderskole	69	3 år
Sygeplejerskeuddannelsen	4 082	3 -
Sundhedsplejerskeuddannelsen	36	9 mdr.
Barneplejerskeuddannelsen	?	1—3 år
Massøseuddannelsen	180	2 -
Socialrådgiveruddannelsen	80	2 -
Socialhjælperuddannelsen	20	3 mdr.
Beskæftigelsesterapeutuddannelsen	40	2 år
Fodplejeruddannelsen	35	14 mdr.
<i>Lærlinge m. v.:</i>		
Håndværkslærlinge	44 798	4 halvår
Andre elever på tekniske skoler	7 207	4 —
Fagskoler	4 614	varierende
Handelsmedhjælpereksamen m. sprog	6 172	3 halvår
— — — u. sprog	15 849	3 —
Særkursus	3 923	varierende
Tillægsfag til handelsmedhjælpereksamen	5 895	—
<i>Landbrugsskoler m. v.:</i>		
Landbrugsskoler	2 464	5 mdr.
Husholdningsskoler	2 156	3—5 —
Kontrolassistentkursus	15	2—3 mdr.
<i>Andre uddannelser:</i>		
Økonomauddannelsen	?	3 år
Vinduesdekoratøruddannelsen	?	1½—2 -
Filmsoperatøruddannelsen	?	6—12 mdr.
Laboratorieassistentuddannelsen	?	3—6 -
Danselæreruddannelsen	?	varierende
Ejendomsmægleruddannelsen	?	—
Turist- og fremmedføreruddannelsen	?	—
Skønhedsekspertuddannelsen	?	3—6 mdr.

Af de i ovenstående liste nævnte uddannelser er gymnasieuddannelsen, herunder kursus til studentereksamen behandlet i gymnasiebetænkningen.

I studenterbetænkningen er samtlige uddannelser under Københavns og Århus universiteter, Danmarks tekniske højskole, Danmarks tandlægehøjskole og Danmarks farmaceutiske højskole behandlet; endvidere under Den kgl. veterinær- og landbohøjskole

dyrlæge-, forstkandidat- og landinspektørstudierne, under Kunstakademiet arkitektstudiet og under Handelshøjskolen H.A.- og delvis H.D.-studiet.

De under afsnittene lærlinge m. v. samt landbrugsskoler m. v. omtalte uddannelser (bortset fra kontrolassistentkursus) har kommissionen behandlet i betænkningen om Ungdommen og arbejdslivet, 1952.

Af de ovenfor nævnte endnu ikke behandlede uddannelser er det kun en del, som har krav på at blive medtaget udfra det anførte synspunkt om de økonomiske hindringer for den lige adgang.

For det første kan der kun være tale om en hindring for den lige adgang, hvis selve uddannelsen medfører et vist betydeligt økonomisk offer. Praktisk talt enhver ung er i stand til — uden offentlig støtte — at erhverve sig en uddannelse, som kun i et kortere tidsrum berører ham almindelige indtægtsmuligheder, selv om de tillige påfører ham undervisningsudgifter. Efter kommissionens opfattelse må en faglig uddannelse normalt have en længde af mindst 6 måneder, for at der overhovedet kan blive tale om at give offentlig støtte til mindrebedemlede unge, som søger adgang hertil.

Herved udgår af listen kyst- og sætteskipperprøverne, hvorved bemærkes, at der kræves en vis sejltid, førend indstilling til disse prøver kan foretages, og at aspiranten i denne sejltid kan lægge penge op. Derimod udgår ikke forberedelsen til skibsførereksamen, idet denne dels forudsætter bestået styrmandseksamen og dels normalt tages i flugt med den 18 måneder lange forberedelse til styrmandseksamen, jfr. herom senere. Endvidere udgår maskin- og motorpasserprøverne; der kræves nogle års praktisk uddannelse, før disse prøver kan aflægges. Endelig udgår landbrugs- og husholdningsskolerne samt uddannelserne til dykker, kontrolassistent, socialhjælper, laboratorieassistent og skønhedseksperter.

For det andet er det en selvfølgelig forudsætning for at give støtte under uddannelsen, at uddannelsen medfører en afbrydelse i den almindelige erhvervsindtægt. Hvis de unge har arbejdsindtægter, der er tilstrækkelige til, at de kan klare sig, samtidig med at de modtager uddannelse, kan der ikke blive tale om at give støtte. Herved udgår uddannelserne til jordemoder, sygeplejerske, barneplejerske og økonoma.

Et særligt forhold gør sig gældende, hvis uddannelsen foregår på *aftenskole*. I sådanne tilfælde har den pågældende lejlighed til at oppebære normal løn om dagen og kan følgelig ikke siges at blive holdt borte fra uddannelsen gennem økonomiske hindringer. I en række af disse aftenskoleuddannelser kræves det ligefrem, at eleverne har lønnet arbejde om dagen. I disse tilfælde er det helt klart, at støtte ikke kan ydes. I andre tilfælde kan undervisningen opnås både på dag- og aftenskole. Aftenskolen søges i sådanne tilfælde ofte netop af dem, der ikke har råd til at opgive deres daglige indtægt. I sådanne tilfælde kan der højst blive tale om at yde støtte til elever, som ønsker at søge dagskolen.

Af de i listen nævnte uddannelser udelukkes følgende, fordi eleverne om dagen opnår almindelig lønindkomst: Handelshøjskolens H.D.-studier, cand. mere.-studiet (se dog senere bemærkning herom), den eensproglige korrespondentprøve, translatørskolen, samtlige håndværkslærlinge m. v., handelsmedhjælpereksamen med særkursus og til-lægsprøver. Endvidere udgår sådanne uddannelser som faglærereksamen, filmsoperatør-uddannelsen, danselæreruddannelsen, ejendomsmæglereksamen, uddannelsen til vindues-dekoratør og til turist- og fremmedførere.

Endelig kan det tænkes, at visse af de nævnte uddannelser bør und drages støtte, eller at en eventuel støtte til dem senere må indskrænkes på grund af stor tilgang til uddannelsen af unge, som ikke senere benytter uddannelsen.

For de uddannelsers vedkommende, der er behandlet i studenterbetænkningen, forelå dette problem ikke. Efter kommissionens mening vil en øget støtte til studenter ikke i det lange løb medføre uddannelse af flere akademikere, end der er brug for. Selve studiernes længde vil forhindre det. Ingen, der har støtte behov, vil påtage sig de betydelige afsavn, som et studium trods støtte medfører, uden rimelig sikkerhed for efter endt uddannelse at kunne bruge den i et erhverv. Ingen vil begynde et studium blot for at få tiden til at gå eller for i almindelighed at forbedre sine chancer allerede af den grund, at en kandidat, der oftest er midt i 20'erne, og som ikke kan få arbejde i sit akademiske fag, er ringere stillet end en ung mand eller kvinde, som er gået ud i erhvervslivet i 18 års alderen.

En sådan selvregulerende faktor findes ikke ved en række af de kortere uddannelser, som her er tale om. Her foreligger en vis mulighed for, at de unge vil lade sig friste af en offentlig støtte til at begynde en uddannelse, som ikke er særlig lang, uden at have nogen sikkerhed for at få brug for uddannelsen i deres erhverv. Og hvis de unge går ind i uddannelsen blot for at forbedre deres almindelige chancer og ikke føler sig snydt, hvis de ikke senere får erhvervsmæssigt udbytte af uddannelsen, er der ingen grænser for, hvor stor tilgangen til en sådan uddannelse kan blive. Faren for en sådan udvikling vil være særlig stærk i perioder med ungdomsarbejdsløshed, således som man måske kan vente det i 1960'erne. Her vil det at få støtte til at gå og se tiden an nogle år i forbindelse med den forbedring af erhvervschancerne, som en uddannelse normalt betyder, kunne være et kraftigt incitament til en overdreven tilgang til uddannelsen.

For en enkelt af de nævnte uddannelser findes allerede idag et misforhold mellem antallet af uddannede og antallet af dem, der anvender uddannelsen mere end et kortere tidsrum. Det gælder uddannelsen til radiotelegrafist, som søges af et ret stort antal personer, som aldrig eller kun sporadisk anvender deres særuddannelse.

En for stor tilgang til sådanne, støttede uddannelser kan betyde, at unge, som ikke finder anvendelse for deres uddannelse, lægger beslag på offentlige midler, som måske ellers ville være kommet andre til gode. Hvordan end støtten til videreuddannelse anlægges, er det i al fald sikkert, at den ikke bliver ubegrænset. Hvis man derfor tillader enkelte uddannelser med offentlig støtte at trække alt for mange unge til sig, vil følgen være, at der bliver så meget mindre støtte til de uddannelser, som virkelig benyttes, og hvor støtten derfor anvendes efter sit formål.

Disse betragtninger gør, at kommissionen allerede på indeværende tidspunkt vil være betænkelig ved at støtte uddannelsen til radiotelegrafist. Endvidere må man understrege, at der senere eventuelt kan vise sig behov for at begrænse støtten til for visse uddannelser kun at omfatte et mindre antal meget dygtige unge.

Ud over de uddannelser, der i henhold til ovenstående synspunkter er blevet udskudt, skal der gøres et par bemærkninger om *land-, have- og mejeribrug s studierne* under Den kgl. veterinær- og landbohøjskole og om læreruddannelsen ved seminarierne.

I studenterbetænkningen er medtaget 3 af studierne ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, nemlig dyrlæge-, skovbrugs- og landinspektørstudierne; derimod har man udeladt land-, have- og mejeribrugsstudierne. Denne udeladelse var motiveret i det forhold, at de nævnte 3 studier alle forudsatte en praktisk uddannelse på mindst 3 år, at de ikke forudsatte en studentereksamen, at de var forholdsvis korte (omkring $2\frac{3}{4}$ år), og at de følgelig havde flere lighedspunkter med uddannelserne ved de videregående faglige skoler end med de egentlige studenteruddannelser.

Heroverfor er det imidlertid efter afgivelsen af studenterbetænkningen blevet fremhævet, at landbohøjskolen ikke undervisningsmæssigt, stipendiemæssigt eller på anden måde foretager en sondring mellem studierne som af kommissionen foretaget; tværtimod er der for alle 6 grupper fællesundervisning i enkelte fag, og dertil kommer, at de 3 korte studier (land-, have- og mejeri brugsstudierne) dels allerede nu kan efterfølges af en udvidet videnskabelig uddannelse og dels står overfor at få forlænget studietiden og dermed fordringerne til studiets indhold. Muligvis vil studietiden komme op på 4—4½ år, hvorved forskellen i studietid mellem landbohøjskolens studieretninger vil blive væsentligt formindsket.

Kommissionen kan derfor gå ind for, at den i studenterbetænkningen foreslåede støtteordning for de studerende ved landbohøjskolens veterinær-, landinspektør- og forststudier tillempes på alle højskolens studiegrene.

Det var oprindelig kommissionens mening, at uddannelsen til *folkeskolelærer* skulle behandles jævnsides med spørgsmålet om uddannelsen ved universiteterne og de højere læreanstalter. Da der imidlertid kort efter kommissionens nedsættelse nedsattes en almindelig seminariekommission under undervisningsministeriet, tænkte man sig, at seminariekommissionen ville behandle seminarieelevernes sociale og økonomiske forhold og stille forslag til en støtteordning, og at ungdomskommissionen derfor kunne lade disse problemer ligge. Seminariekommissionen har imidlertid ikke i sin betænkning, der er afgivet i 1951, gjort støtteordningen til genstand for behandling. Man skal derfor her kort redegøre for ungdomskommissionens synspunkter med hensyn til den lige adgang til seminarierne og til en støtteordning for seminarieelever.

Seminarieuddannelsen er detaljeret beskrevet i seminariekommissionens betænkning. Idet der om enkeltheder skal henvises hertil, skal kun fremhæves, at en stor del af seminarieeleverne er studenter, og at så godt som alle de øvrige har realeksamen, at uddannelsens normale længde er 4 år, og at der fra gammel tid har eksisteret en offentlig støtte i form af legater til seminarieelever, således at princippet om den lige adgang til seminarierne forlængst er blevet anerkendt.

Seminarieelevernes studieforhold og senere arbejdsforhold er efter kommissionens opfattelse så nært beslægtede med de studie- og arbejdsforhold, der gælder for studerende under den højere uddannelse, at de støtteforslag, som i studenterbetænkningen er fremsat vedrørende universiteternes og de højere læreanstalters studerende, kan overføres på seminarieeleverne uden væsentlige ændringer. Forsåvidt angår de seminarieelever, som er studenter, kan studenterbetænkningens regler anvendes ganske uændret, medens man forsåvidt angår de seminarieelever, som ikke har studentereksamen, formentlig bør undlade at udbetale stipendium, førend studieegnetheden er konstateret. For elever i præparandklassen kan den ordning, som er foreslået med hensyn til de realister og præliminarister, som tager adgangseksamen til en højere læreanstalt og derefter påbegynder den egentlige uddannelse, anvendes, jfr. studenterbetænkningen s. 62—63.

De uddannelser, der bliver tilbage efter de omtalte afgrænsningsprincippers anvendelse er følgende:

Den tresproglige korrespondentprøve

Højere handelseksamen

Handelseksamen

Maler- og billedhuggeruddannelserne på kunstakademiets kunsthøjskoler

Musikeruddannelsen på konservatorierne

Forskolelærerindeuddannelsen

Uddannelsen på Danmarks højskole for legemsøvelser

— - — lærerhøjskole

Husholdningslærerindeuddannelsen

Styrmandsuddannelsen

Skibsføreruddannelsen

Radiotelegrafistuddannelsen

Maskinistuddannelsen incl. elektroinstallatørprøven for maskinister

Teknikumuddannelserne

Bygmesteruddannelsen

Børnehavelærerindeuddannelsen

Fritidshjemslærerindeuddannelsen

Kunsthåndværker- og -industriskolernes uddannelser

Boligkonsulentuddannelsen

Sundhedsplejerskeuddannelsen

Massøseuddannelsen

Socialrådgiveruddannelsen

Beskæftigelsesterapeutuddannelsen og

Fodplejeruddannelsen.

Kapitel 3.

Retningslinjer for tildeling af støtte.

Princippet om lige adgang.

Som ovenfor i kapitel 2 anført er der på forhånd grund til at tro, at økonomiske faktorer ved de uddannelser, som her behandles, kan lægge hindringer i vejen for unge med lyst og evner til den pågældende uddannelse.

Heraf følger imidlertid ikke nødvendigvis, at det problem som foreligger, er tilstrækkelig væsentligt til, at det offentlige bør søge at løse det.

Forsåvidt angår den højere uddannelse har kommissionen i gymnasiebetænkningen side 12 nærmere begrundet sit ønske om at sikre lige adgang uanset økonomiske hindringer således:

„Ønsket om uddannelsens demokratisering er først og fremmest et krav om, at samfundet skal øve den retfærdighed overfor hver enkelt borger uanset stand og social stilling, som ligger i demokratiets begreb.

Også i samfundsøkonomisk henseende er det et naturligt krav, at adgangen til den højere uddannelse står åben for dem, der skønnes at have evner og anlæg for at få det bedste udbytte af uddannelsen, og at ikke evnen til at bære de økonomiske ofre ved uddannelsen bliver bestemmende.

Men kravet har også et videre perspektiv. Der ligger bag det yderligere den opfattelse, at vort samfund har en interesse i, at de stillinger indenfor offentlig administration såvel som i erhvervslivet m. v., som en bekostelig uddannelse giver adgang til, besættes af personer fra alle samfundslag. En i henseende til social oprindelse alsidig repræsentation i sådanne stillinger i forbindelse med de øgede muligheder for at passere de hævdede sociale skel, som uddannelsens demokratisering vil føre med sig, vil forøge de forskellige samfundsgruppers muligheder for at forstå hinandens problemer og levevilkår, og derved fremmes en væsentlig samfundsmæssig interesse."

Vanskelighederne ved ud fra lignende almene synspunkter at bedømme ulemperne ved en ulige adgang til de her omtalte uddannelser er store. Man har så godt som ingen statistiske oplysninger om den sociale sammen sætning af disse uddannelsers elevmateriale eller om de indtægtskilder, hvorfra de unges uddannelse bekostes.

Det synes dog på det foreliggende grundlag klart, at betydningen af en offentlig indsats til støtte for en lige adgang til disse uddannelser er noget mindre end ved den højere uddannelse. Det følger allerede af, at man kan gå ud fra, at den meget skæve rekruttering, som man træffer hos studenterne, ikke findes i nær samme omfang ved disse uddannelser. Hertil kommer, at kravet om en vis ligevægt i gruppens sociale sammensætning ikke har samme vægt for disse uddannelsers unge som for de akademiske uddannelsers studerende,

der ofte som embedsmænd eller på anden måde vil komme til at stå som samfundets repræsentanter over for borgerne.

Når kommissionen dog ikke er i tvivl om, at man bør tilstræbe en lige adgang også til disse uddannelser, skyldes det først og fremmest hensynet til den enkelte unge. Man anser det retfærdighedskrav: at ingen skal holdes ude fra en uddannelse, som han har lyst og evner til, blot fordi hans eller hans families økonomi svigter, for så vigtigt i vort samfund, at det alene kan være et krav om lige adgang til al videre uddannelse. Hertil kommer, at det samfundsøkonomiske hensyn, hvorefter det i første række er de bedst egnede, der bør opnå en uddannelse, naturligvis gælder alle uddannelser og ikke blot dem, der traditionelt betegnes som de højere uddannelser.

Støttens form.

Spørgsmålet om, hvordan støtten til de uddannelser, der er over 6 måneder lange, nærmere burde udformes, har været indgående diskuteret.

Det mest nærliggende ville muligvis være at lade en støtteordning følge det forslag, der er afgivet i studenterbetænkningen, jfr. beskrivelsen heraf i kapitel 1.

Dette forslag kan imidlertid ikke anvendes på hovedparten af de i nærværende betænkning omtalte uddannelser. Man har nemlig ikke her en til studentereksamen svarende eksamen, på grundlag af hvis kvotient man tør slutte noget som helst med hensyn til studieegnethed. Eksempelvis skal det nævnes, at svendepøverne, der i et vist omfang danner basis for videregående teknikum-uddannelser, ikke er så ensartede i indhold eller bedømmelse, at der i denne forbindelse kan bygges på deres resultater, hvortil kommer, at svendene har vidt forskellige skoleuddannelser og dermed forskellig træning i henseende til teoretisk arbejde, og det er netop et forhold, der er af væsentlig betydning i den i hovedsagen teoretiske teknikum-uddannelse.

Der vil som følge heraf i al fald ikke kunne blive tale om tildeling af stipendium fra en teoretisk videreuddannelses begyndelse, men først fra et tidspunkt, der ligger mindst $\frac{1}{2}$ år, normalt 1 år inde i uddannelsen. Det kan herved oplyses, at frafaldet fra de i nærværende betænkning omtalte uddannelser som hovedregel ligger indenfor det første læseår, jfr. iøvrigt kapitel 4, hvor frafaldsprocenter i det omfang, de har kunnet oplyses, er meddelt.

Man har dernæst drøftet, hvorvidt man burde foreslå støtten givet som en ren låneordning. En sådan har den fordel, hvis adgangen til lån, herunder kautionsbetingelser m. v., er lempelig, at alle har samme mulighed for at skaffe sig midler til uddannelsens gennemførelse, uden at der behøves kontrol med den enkeltesuelighed. Men der er den ulempe, at der erfaringsmæssigt vises stor tilbageholdenhed i henseende til gældsstiftelse i forbindelse med uddannelse. De unge foretrækker at forlænge uddannelsen ved at have arbejde ved siden af. Kommissionens erfaringsområde har været de studerende ved universiteterne og læreanstalterne, som i relativt ringe omfang stifter gæld, men til gengæld i stort omfang har arbejde. Ved de lange studier er låneadgangen således ikke en blot nogenlunde effektiv sikring af den lige adgang til uddannelsen. Imidlertid kan en sammenligning mellem de lange studier på universiteterne og læreanstalterne og de gennemgående væsentlig kortere uddannelser, der er tale om i nærværende sammenhæng, ikke foretages uden videre. Der er al mulig grund til at formode, at tilskyndelsen til at optage lån til gennemførelse af et kort studium, hvor lånebeløbets størrelse og derved dets konsekvenser, herunder tilbagebetalingstidsrummets længde, kan overses, vil være stor og derfor vil blive benyttet, for så vidt lånemuligheden kommer til at foreligge. Ved de

korte studier er lettere låneadgang efter kommissionens opfattelse nok til at sikre den lige adgang.

Hvor grænsen mellem en kort og en lang uddannelse skal sættes, må bero på et skøn. Kommissionen har fundet, at grænsen naturligt kan lægges ved 2 år, hvorefter alle uddannelser, der er indtil 2 år lange, betragtes som korte og alle øvrige som lange.

Det ville på flere måder være en fordel at foreslå gennemført en ensartet ordning for støtte til de i nærværende betænkning medtagne uddannelsers unge, således som det har været muligt at gøre det på hver sin måde i gymnasiebetænkningen og i studenterbetænkningen, men det synes ikke praktisk eller rimeligt at gøre det i denne betænkning, idet de medtagne uddannelsers sigte og studieordning er meget uens. Det må også anføres, at indtjeningsmulighederne forud for eller eventuelt i perioder under uddannelsen bør tages i betragtning ved støttens fastsættelse, forsåvidt det er normalt, respektive ønskeligt eller obligatorisk, at uddannelsen afbrydes af arbejdsperioder.

Man har derfor på grundlag af de ovenfor anførte overvejelser ment det heldigst at foreslå støttens størrelse og form afpasset efter den konkrete uddannelse, således at der i det enkelte tilfælde tages hensyn til alle betydende forhold.

Imidlertid er der enighed i kommissionen om følgende generelle retningslinier:

1) Ingen faglig uddannelse, hvis varighed er på 6 måneder eller derunder, bør støttes.

2) Uddannelser, der er længere end 6 måneder, men højst 2 år lange, bør som hovedregel støttes ved lån.

3) Uddannelser, der er længere end 2 år, bør som hovedregel støttes gennem stipendier, dog således at dokumenteret studieegnethed er forudsætningen for ydelse af stipendium. Studieegnetheden skal dokumenteres i løbet af uddannelsens første år, eventuelt over et længere tidsrum, hvis dette anses for nødvendigt. Indtil studieegnetheden er dokumenteret (f. eks. gennem en stopeksamen eller gennem en bedømmelse foretaget af vedkommende uddannelsesanstalts lærere), oppebærer den studerende lån, og dette lån eftergives, d. v. s. ændres til stipendium, når egnetheden er bekræftet ved en eksamen, der skal være bestået med et godt resultat (normalt omkring 1. karakter).

Kapitel 4.

Kommissionens støtteforslag anvendt på de enkelte uddannelser.

I nærværende kapitel er optaget en række oplysninger om optagelsesbetingelserne på de forskellige uddannelser, uddannelsestidens længde, undervisningsafgifterne, antallet af elever og kandidater, frafaldsprocenter og stipendieforhold m. v. Endvidere oplysninger om kandidatbehovet, et forhold som spiller en betydelig rolle ved en væsentlig del af de uddannelser, der er omtalt.

Ved siden af meddelelsen af disse oplysninger gives en redegørelse for det i foregående kapitel omtalte støtteforslags anvendelse på den enkelte uddannelse, og der fremsættes iøvrigt bemærkninger til forklaring af specielle forhold.

I. Den tresproglige korrespondentprøve.

Uddannelsen foregår på Handelshøjskolen i København.

Studiet kan gennemføres på 2 år, og det foregår på dagskole. Det omfatter engelsk som hovedsprog og tysk som første bisprog samt fransk eller spansk som andet bisprog; endvidere forskellige kontormæssige fag.

Som studerende kan optages studenter og realister, der har aflagt en særlig optagelsesprøve.

Undervisningen koster 300 kr. pr. semester.

I 3-året 1947-48—1949-50 har antallet af elever været henholdsvis 127, 129 og 144; antal beståede eksaminer var samtidig 65, 48 og 56. Af eleverne var henholdsvis 2, 5 og 2 mænd og af kandidaterne 0, 2 og 0 mænd.

Uddannelsestiden er 2 år. Der vil således ikke efter støtteforslaget være mulighed for tildeling af stipendium, men blot for tildeling af lån til gennemførelse af uddannelsen.

Der er indenfor handelen interesse for korrespondentuddannelsen, og de uddannede korrespondenter opnår meget hurtigt beskæftigelse.

2. Handelsvidenskabelig kandidateksamen.

Denne eksamen, som har titlen cand. mere, men som eventuelt vil få titelændring til mag. mere, forudsætter normalt gennemgået H.D.- og H.A.-studium og derefter et 2—3 årigt aftenstudium. Efter støtteforslaget skulle der således ikke være mulighed for tildeling af stipendium eller lån til de studerende, der er under uddannelse på studiets sidste del. Imidlertid vil man skønne, at det vil være af betydning, om vordende handelsvidenskabelige kandidater kan få mulighed for at få helt fri fra erhvervsmæssigt arbejde

i det sidste semester før aflæggelsen af endelig eksamen, hvorfor man skal anbefale, at der ydes lån til sådanne stud. merc.'er, der ønsker at koncentrere sig om studiet i sidste semester.

Det skal iøvrigt oplyses, at hidtil kun ialt 9 personer har bestået nævnte eksamen.

3. Højere handelseksamen.

Uddannelsen kan gennemføres på følgende skoler: Niels Brocks handelsskole i **København**, Den jydsk handelshøjskole i Århus og Justitsråd Møllers skole i Ålborg.

Forberedelsen varer 2 eller 1 år på dagskole afhængig af elevens forkundskaber.

På den 2-årige uddannelse optages realister under forudsætning af, at de har været i praktisk handelsmæssigt arbejde i mindst 2 år.

På den 1-årige uddannelse optages studenter med mindst 12,00 til studenter-eksamen. Matematisk-naturvidenskabelige og klassisk-sproglige studenter skal aflægge en prøve i engelsk og tysk før optagelsen.

Undervisningen koster ca. 400 kr. pr. år.

I 3-året 1947-48—1949-50 har antallet af elever på 2-årigt kursus været henholdsvis 287, 321 og 337; antal beståede eksaminer var samtidig 139, 125 og 153. På det 1-årige kursus var de tilsvarende tal 74, 64 og 58 samt 66, 73 og 63. Antallet af kvindelige elever og beståede eksaminer på det 2-årige kursus var 23, 26 og 38 samt 12, 8 og 13. På det 1-årige kursus var tallene 11, 7 og 11 samt 10, 11 og 23.

Uddannelsestiden er 2 år. Der vil således ikke efter støtteforslaget være mulighed for tildeling af stipendium, men blot for tildeling af lån til gennemførelse af uddannelsen.

Der synes indenfor handelen at være interesse for højere handelseksamen, hvorved bemærkes, at antallet af eksaminer er forøget ganske betydeligt i de senere år.

4. Handelseksamen.

Uddannelsen foregår på handelsskoler i ialt 15 byer, og den varer 1 år på dagskole. Dog har København og Sønderborg et 2-årigt aftenkursus.

Der optages elever **med** alle skoleuddannelser, men på forskellige linier. Een linie er uden sprog, en anden med 1 sprog og en tredje med 2 **sprog**.

Hensigten med eksamen er at give en uddannelse, der ligger lidt ud over den almindelige lærlingeuddannelse, så at den **bl.** a. kan anvendes af personer, der tænker på at oprette selvstændig virksomhed.

Et kursus på dagskole koster 400 kr. 350—400 personer har årligt i de senere år taget denne eksamen.

Da uddannelsen som nævnt kun andrager 1 år på dagskole, vil der til eleverne ikke kunne ydes hjælp undtagen gennem lån.

Eksamen erstatter handelsmedhjælpereksamen, der er obligatorisk for kontor- og handelslærlinge. Det overvejende antal, der tager denne uddannelse, er i den almindelige **lærlingealder**.

5. Maler- og billedhuggeruddannelserne m. v.

Disse uddannelser kan gennemføres på akademiet for de skønne kunster. Undervisningen er delt i 2 dele: *nor malskolen*, der kan gennemføres på 4 år, og *den højere skole*, for hvilken der ikke er fastsat bestemt uddannelsestid. I normalskolen gives den almindelige undervisning, som enhver kunstner af pågældende art bør have. Den højere skole tilsigter at give de bedst begavede elever, der har gennemgået normalskolen og har modtaget afgangs-

bevis, en videregående undervisning. I den højere skole kan også optages elever, der ikke har gennemgået normalskolen, for så vidt de skønnes at være i besiddelse af tilstrækkelig teknisk og kunstnerisk modenhed.

Det vil ses, at de nævnte uddannelsesregler kun giver en ramme for uddannelsen, og det kan oplyses, at uddannelsesfriheden inden for denne ramme er større end i andre uddannelser, der er omtalt i nærværende betænkning. Det kan endelig anføres, at en del elever ikke gennemfører normalskolen og modtager afgangsbevis.

Uddannelsen på maler- og billedhuggerskolen adskiller sig på en række punkter, der er betydningsfulde for udformningen af en eventuel støtteordning, væsentligt fra de øvrige her behandlede uddannelser.

For det første må bedømmelsen af, hvorvidt den enkelte er „studieegnet“ træffes på et fra de fleste andre uddannelsesområder forskelligt grundlag. Ved de egentlig faglige uddannelser som ved gymnasieuddannelsen og studierne ved de højere læreanstalter træffes afgørelsen om en ansøgers personlige kvalifikationer på grundlag af en bedømmelse af, hvorvidt han kan antages at kunne fuldføre uddannelsen med et tilfredsstillende resultat.

Dette grundlag er i almindelighed fuldt forsvarligt. Det, der gør de studerende brugbare i deres senere erhverv, er i almindelighed deres uddannelse. Principielt har man lov til at gå ud fra, at de fleste, der er i stand til at gennemføre uddannelsen med et rimeligt resultat, også er i stand til at bestride den plads i erhvervslivet, hvortil hans uddannelse åbner ham adgang.

På dette punkt er forholdene anderledes for de kunstneriske uddannelser. Her kan man ikke opstille nogen begrundet formodning for, at velgennemført uddannelse også gør sin modtager egnet til senere at klare sig i sit fag. Kriteriet for udvælgelsen af de studerende, som eventuelt skulle støttes, kan ikke være evnen til at gennemføre uddannelsen, men må blive et mere kompliceret og personligt skøn over den pågældendes muligheder som moden kunstner. Det må dog i denne forbindelse understreges, at skønnet over kunstnerens senere muligheder lettes derved, at det afgørende brud i arbejdsmiljø, som findes ved mange af de øvrige videregående uddannelser, ikke kendes her.

For det andet kan der ikke være tale om at udforme en støtteordning til maler- og billedhuggerskolens elever som en låneordning. De pågældendes muligheder for efter endt uddannelse at opnå blot nogenlunde tilfredsstillende indtægter er så usikre, at man bør holde sig til *stipendier*.

Endelig må det påpeges, at den selvregulering med hensyn til adgangen til de længere faglige uddannelser, som er omtalt ovenfor s. 15, næppe virker for de kunstneriske uddannelser, fordi lysten, „kaldet“, er mere betydningsfuld som motiv for uddannelsens påbegyndelse end de senere erhvervsmuligheder.

Under hensyn til disse forskelle mellem de øvrige her behandlede uddannelser og de kunstneriske finder kommissionen ikke, at nærværende betænkningss støtteforslag kan overføres direkte til maler- og billedhuggerskolen. Kommissionen vil i stedet foreslå, at de bestående legatmidler ved maler- og billedhuggerskolen, der er meget små, udvides betydeligt, og at de uddeles efter et kunstnerisk skøn i forbindelse med en bedømmelse af trangen.

6. Musikeruddannelsen.

Uddannelsen foregår på Det kgl. danske musikkonservatorium.

Undervisningen, der varer 4 år på dagskole, koster 200 kr. pr. år. Uddannelsen kan eventuelt suppleres med eet år i en solistklasse. For at blive optaget skal aspiranten være 16—30 år gammel og bestå en optagelsesprøve.

I 3-året 1947—49 var antallet af elever henholdsvis 161, 147 og 141; antallet af beståede eksaminer var samtidig 35, 26 og 29. Godt halvdelen af eleverne var kvinder.

Der er i løbet af de første 2 år et frafald på omkring 10 pct.; iøvrigt er der en kvalifikationsprøve efter 2 års uddannelse.

Der uddeles et antal fripladser, der i løbet af et par år vil svare til halvdelen af elevantallet (72). Friplads tildeles ved uddannelsens påbegyndelse. Endvidere findes forskellige private legater med en årlig afkastning på godt 25 000 kr. Disse kan dog normalt først opnås efter 2 års uddannelse, og hovedparten af summen anvendes til elever ved afgang som stipendier til studier i udlandet.

Den 4-årige uddannelse hører til dem, der efter de anførte retningslinier skal støttes gennem stipendier. Man ønsker imidlertid at gøre et par særlige bemærkninger i denne forbindelse. Den tanke er nærliggende at behandle konservatoriets elever på samme måde som eleverne under akademiets kunsthøjskoler, men der er imidlertid en ret væsentlig forskel mellem studiernes tilrettelæggelse på de 2 læreanstalter. Mens akademieleverne følger en fri undervisnings- og arbejdsplan, er eleverne på konservatoriet i henhold til dettes studieplan bundet til flere timers daglig undervisning m. v., ligesom der hvert år afholdes prøver, på grundlag af hvilke eventuelle uegnede elever udskilles. Uddannelsen i de teoretiske discipliner står mål med universiteternes uddannelse i tilsvarende fag under disses musikvidenskabelige studium.

Kommissionen vil derfor mene, at konservatoriets elever som hovedregel bør indtages under støtteforslaget på linie med andre uddannelser, der er omtalt i nærværende betænkning.

Forsåvidt angår uddannelsen på Det jyske musikkonservatorium skal det bemærkes, at dette konservatorium uddanner sine elever efter lignende undervisningsplan som det københavnske. Eleverne på dette konservatorium og endvidere på det fynske musikkonservatorium bør have adgang til samme støtteordning som eleverne på det københavnske konservatorium under forudsætning af, at der på disse provinskonservatorier gives den samme uddannelse som på Det kgl. danske musikkonservatorium.

7. Forskolelærerindeuddannelsen.

Der findes 3 forskoleseminarier, nemlig 1 statsseminarium (Vejle) og 2 private (Odense og Silkeborg).

Uddannelsen varer 2 år ved dagundervisning. For at blive optaget skal ansøgeren være 18 år gammel og bestå en optagelsesprøve.

På statsseminariet er undervisningen gratis, mens den koster ca. 350 kr. pr. år på de private.

I 3-året 1947-48—1949-50 har antallet af elever været henholdsvis 67, 80 og 105; antal beståede eksaminer var samtidig 35, 32 og 47.

Eleverne kan opnå statsstøtte, idet der hertil på de årlige finanslove bevilges et beløb på 315 kr. pr. elev. Uddelingen af stipendierne foretages af forstanderne efter nærmere af undervisningsministeriet givne regler. Iøvrigt findes praktisk talt ingen legatmidler.

Da forskolelærerindeuddannelsen som nævnt er 2-årig, skal kommissionen foreslå, at der til eleverne ydes lån.

Der er stadig et stort behov for tilgang af lærerinder.

8. Uddannelsen på Danmarks lærerhøjskole.

Lærerhøjskolens årskursus besøges af seminarieuddannede lærere. Efter forslaget vil der kunne ydes lån til de studerende.

Imidlertid gælder følgende særlige forhold. Lærere i København kan passe uddannelsen ved siden af skolearbejdet, hvorfor der for dem intet understøttelsesproblem bliver. De lærere, som med hjemmel i lærerlønningslovens § 7, stk. 3, søger yderligere uddannelse, vil oppebære delvis løn, og disse vil derfor også falde uden for støtteforslaget. Endelig kan lærere, hvis forhold ikke dækkes af fornævnte lovbestemmelse, gennem lærerhøjskolen opnå stipendier, der andrager 110—150 kr. månedlig, sålænge uddannelsen varer. Disse bør kunne opnå lån til supplering af stipendierne.

I 3-året 1947-48—1949-50 har antallet af mandlige (og kvindelige) elever på hovedafdelingen været henholdsvis 254 (129), 220 (133) og 230 (142). Der aflægges ikke eksamen. Skolekøkkenafdelingen har i samme tidsrum været besøgt af 19, 15 og 10 elever.

9. Uddannelsen på Danmarks højskole for legemsøvelser.

Højskolen har et 1-års kursus for seminarieuddannede lærere og for universitetsstuderende. Forsåvidt angår de sidste vil disse være dækket af studenterbetænkningens støtteforslag.

Efter forslaget vil der kun kunne ydes lån til de studerende.

For de seminarieuddannede lærere gælder iøvrigt lignende regler som dem, der er nævnt ovenfor under 8.

I 3-året 1947-48—1949-50 har antallet af elever været henholdsvis 53, 35 og 50, hvoraf henholdsvis 30, 18 og 30 har været kvinder. Antal beståede eksaminer var samtidig 48, 32 og 48, heraf for kvinder 26, 17 og 29.

10. Husholdningslærerindeuddannelsen.

Der findes 3 husholdningslærerindeseminarier, nemlig 2 i København og 1 i Sorø. De er alle private og modtager statstilskud.

Uddannelsen, der foregår på dagskole, varer 2 år, og den koster 2 500—3 000 kr.

Den, der ønsker optagelse, skal være fyldt 20 år, normalt have gennemgået et 5 måneders kursus på anerkendt husholdningsskole, have bestået en optagelsesprøve og have udført husligt arbejde i mindst 1 år.

I 3-året 1947-48—1949-50 har elevantallet været henholdsvis 179, 170 og 155; antal beståede eksaminer var samtidig 92, 101 og 76.

Ubemidlede elever kan søge statsstøtte. Finanslovsbevillingen andrager et beløb, svarende til 350 kr. pr. elev pr. år. Private legatmidler findes der kun lidt af.

Der kan til eleverne efter forslaget kun ydes lån.

Antallet af uddannede husholdningslærerinder synes at holde trit med efterspørgslen efter disse. En væsentlig regulerende faktor forsåvidt angår denne uddannelse er det forhold, at der som i andre kvindefag finder en forholdsvis stor afgang sted på grund af ægteskab.

II. Styrmands- og skibsføreruddannelserne.

Uddannelsen gennemgås på en af landets 5 navigationsskoler. Den tager 18 måneder til styrmandseksamen og yderligere 6 måneder til skibsførereksamen. For at indstilles til styrmandseksamen skal man have forrettet sømandstjeneste i mindst 4 år efter det fyldte 15. år, d. v. s. normalt have gennemgået uddannelse som skibsdreng, ungmand, letmatros og matros.

Skolepengene andrager 35 kr. pr. måned i 18—24 måneder + 20 kr. i indskrivningsgebyr.

I 3-året 1947-48—1949-50 har antallet af under uddannelse værende styrmands-elever (skibsførerelever) været henholdsvis 134 (48), 132 (46) og 153 (42); antal beståede eksaminer var indenfor de samme terminer 98 (77), 77 (74) og 80 (77).

Praktisk talt alle elever, som påbegynder undervisningen til styrmandseksamen, gennemfører uddannelsen, men enkelte må forlænge uddannelsen med 6—12 måneder.

Statsstøtte til uddannelsen kan opnås; den udgjorde i 1950—51 56 000 kr.; i boghøjælp kan opnås 70 kr. til styrmands- og 30 kr. til skibsfører eksamen.

Uddannelsen er for dem, der tager styrmands- og skibsførereksamen ud i eet på mindst 2 år. Der vil efter de anførte støtteretningslinjer være grundlag for tildeling af lån. Der er udtalt mangel på uddannede styrmænd til handelsflåden. Da der forud for styrmandsuddannelsen går 4 års effektiv sejltid, i hvilken tid der oppebæres løn, er der mulighed for opsparing af et beløb, og styrmandseleverne har normalt inden uddannelsens påbegyndelse opsparet så mange penge, at de dermed kan klare sig gennem en del af studietiden.

Skibsføreruddannelsen, der som nævnt i almindelighed varer 6 måneder, tages i enkelte tilfælde, efter at den pågældende har gjort tjeneste som styrmand i en kortere eller længere tid. I sådanne tilfælde er det nødvendigt, at eleverne anvender 2—3 måneder ud over de normale 6 måneders forberedelse til skibsførereksamen, hvorfor der herefter vil være grundlag for at yde lån.

12. Radiotelegrafistuddannelsen.

Uddannelsen foregår på navigationsskolerne og på en privat radioskole.

Uddannelsen til radiocertifikat af 2. klasse varer gerne 1 år og til certifikat af 1. klasse yderligere $\frac{1}{2}$ år. Optagelsesalderen er normalt mindst 17 år; der stilles ikke krav om bestemt foruddannelse.

Uddannelsen koster 35 kr. pr. måned, hvortil kommer 20 kr. i indtegningsgebyr og 70 kr. i eksamensgebyr. Undervisningen foregår om dagen, men den private radioskole har også et aftenhold.

I 3-året 1947-48—1949-50 var elevantallet henholdsvis 141, 109 og 100; samtidig blev der taget 69, 77 og 62 certifikater af 2. klasse og 16, 60 og 42 certifikater af 1. klasse; af eleverne var 10, 8 og 5 kvinder; af certifikattagerne var 5, 13 og 9 kvinder.

Ifølge støtteforslagets principper vil der kun kunne ydes lån. Der uddannes årligt væsentlig flere radiotelegrafister, end der er brug for, og det er kun en mindre procent af samtlige uddannede radiotelegrafister, som har brugt deres uddannelse i blot et mindre antal år.

13. Maskinistuddannelsen.

Uddannelsen foregår på maskinistiskolerne, af hvilke der findes 12 godkendte landet over, samt på nogle kursus på tekniske skoler.

Den, der vil indstille sig til den alm. maskinisteksamen, må godtgøre, at han har fået mindst 3 års faglig uddannelse på et smede- eller maskinværksted, hvoraf mindst 1 år udelukkende ved maskinarbejde på et af direktøren for maskinistundervisningen godkendt maskinværksted. I praksis vil det dog sige, at de fleste har været mindst 4 år i lære og har taget svendeprøve.

Maskinistuddannelsen omfatter 1) den alm. maskinisteksamen, 2) den udvidede maskinisteksamen og 3) elektroinstallatørprøven.

Gennemføres uddannelsen på dagskole, medgår der til 1) 12 mdr., til 2) 12 mdr. og til 3) 8 måneder. Imidlertid kan 1) ved delvis aftenundervisning gennemføres på 1½ år og ved udelukkende aftenundervisning på 22 måneder, 2) og 3) kan kun opnås ved dagskoleundervisning.

Undervisningen koster på dagskole 45—50 kr. pr. måned og på aftenskole 20—25 kr. pr. måned.

I 3-året 1947-48—1949-50 var antallet af elever til den alm. maskinisteksamen/den udvidede maskinisteksamen og (elektroinstallatørprøven) henholdsvis 385/90 (63), 424/109 (75) og 466/143 (70); antallet af beståede eksaminer var samtidig 336/84 (59), 347/106 (57) og 400/134 (60). Tallene omfatter udelukkende mænd.

Frafaldet fra uddannelserne ligger omtrent således: til den alm. maskinisteksamen dumper 15—20 pct., til den udvidede 5—10 pct. og til elektroinstallatørprøven 15—20 pct. Godt halvdelen af de personer, der består den udvidede maskinisteksamen, fortsætter med forberedelsen til elektroinstallatørprøven.

Til de studerende findes i offentlige understøttelser årligt 80 000 kr., der uddeles i portioner på 2—300 kr. til trængende elever under uddannelsen til den alm. maskinisteksamen; til elever under den udvidede kan tildeles 320 kr. Skolepengene til de nævnte 3 uddannelser andrager på dagskole henholdsvis 540, 600 og 376 kr. eller ialt 1 516 kr., hvortil kommer 400 kr. i bogpenge. Der har tidligere kunnet ydes understøttelse af arbejdsløshedsfondens midler, jfr. arbejdsløshedslovens § 32.

Som omtalt ovenfor kan uddannelsen til den almindelige maskinisteksamen gennemføres på dagskole på 12 måneder, til den udvidede eksamen på 24 måneder og, forsåvidt der til denne sidste lægges elektroinstallatørprøven, ialt på 32 måneder. For de elever, der ønsker elektroinstallatørprøven, kommer man således op på en uddannelsestid på over 2 år, hvorefter der i henhold til de generelle principper skulle ydes stipendium, men da uddannelsen kan afbrydes, når den almindelige maskinisteksamen er taget, og når den udvidede eksamen er taget også uden elektroinstallatørprøven, vil uddannelsestiden i disse tilfælde ligge på højst 2 år, hvorved der ikke vil være grundlag for at yde stipendium, men kun lån. Hertil kommer endelig, at det ikke er usædvanligt, at maskinister, der har taget den almindelige maskinisteksamen, tager hyre, hvorved de i løbet af 2 år kan opnå certifikat som maskinmester, og samtidig har de en mulighed for at lægge penge til side til at gennemføre uddannelsen til den udvidede maskinisteksamen. De nævnte forhold gør, at man ikke vil kunne anbefale en stipendieordning, der ligger helt på linje med den, der gælder de øvrige studier, der er mere end 2 år lange. Kommissionen kan gå ind for, at uddannelsens sidste del (forberedelsen til elektroinstallatørprøven, der tager 8 måneder)

støttes med stipendier, forsåvidt vedkommende skole måtte mene, at eleven vil være i stand til at gennemføre uddannelsen. Forberedelsen til uddannelsens 2 første dele kan støttes med lån. Hvis uddannelsens 3 dele gennemføres i eet stræk, vil der være grundlag for at ændre elevens lån fra de første 2 år af uddannelsen til stipendium ved hele uddannelsens afslutning. Hvis uddannelsen derimod afbrydes af arbejdsperioder efter den almindelige maskinisteksamen og efter den udvidede maskinisteksamen, kan eleven ikke gøre regning på at få et eventuelt oppebåret lån eftergivet, efter at elektroinstallatørprøven er bestået.

14. Teknikum- og bygmesteruddannelserne.

De danske teknika uddanner følgende 5 arter af ingeniører:

- a) Ingeniør i maskinteknik,
- b) ingeniør i elektroteknik,
- c) ingeniør i skibsteknik,
- d) ingeniør i bygningsteknik og
- e) ingeniør i husbygningsteknik.

a) *Ingeniør i maskinteknik.*

Uddannelsen foregår på Københavns og Odenses maskinteknikum.

Til optagelse på studiet kræves 1) bevis for mindst 4 års praktisk uddannelse i henhold til lærlingeloven i et af følgende fag: maskinarbejder, elektromekaniker, automekaniker eller finmekaniker og tillige i nedennævnte fag, når uddannelsen har varet mindst 4 år og yderligere et halvt år har været tilbragt i anerkendt maskinværksted: grovsmed, klejnsmed, vogn- og beslagsmed, kedelsmed (pladearbejder), skibssmed, gørtler (inden for fagets armaturbranche), former eller modelsnedker.

Aspiranten skal endvidere bestå en optagelsesprøve, i hvilken der prøves i sprog samt matematiske og naturvidenskabelige fag i et omfang som til mellemskoleeksamen. (Optagelsesprøven bortfalder dog for elever, der har taget realeksamen med karakteren mindst mg).

Endelig skal aspiranten have bestået de for undervisningen i den tekniske aftenscole tilrettelagte prøver i geometrisk tegning, projektionstegning og frihåndstegning, eller han skal bestå en dertil svarende optagelsesprøve.

Uddannelsen er 3-årig og foregår på dagskole; dog kan det første halve års dagskoleundervisning erstattes af en 3—4-årig aftenscole. Det skal bemærkes, at kun få elever benytter sig af denne mulighed.

Udgifterne til undervisningen andrager 200 kr. pr. halvår, hvortil kommer ca. 50 kr. ialt til eksamensgebyrer og brændselspenge samt ca. 600 kr. til bøger og andet undervisningsmateriel.

b) *Ingeniør i elektroteknik.*

Uddannelsen foregår på Københavns elektroteknikum og Århus elektroteknikum.

Til optagelse på studiets stærkstrømsafdeling kræves bevis for mindst 3 års uddannelse som elektriker samt et år som maskinarbejder eller 3 års uddannelse som maskinarbejder, elektromekaniker eller automekaniker samt 1 år som elektriker, eller 4 års uddan-

nelse som elektriker suppleret med et 3-måneders kursus i maskinarbejde eller 4 års uddannelse som elektromekaniker, hvilken uddannelse skal suppleres med mindst et halvt års praktisk uddannelse som elektriker.

På svagstrømsafdelingen optages endvidere radiomekanikere samt telefon- og telegrafmekanikere.

Der skal endvidere bestås en optagelsesprøve og aflægges bevis for bestået teknisk skoleundervisning som nævnt ovenfor under ingeniør i maskinteknik. Uddannelsens omfang er som for ingeniør i maskinteknik.

Udgifterne til undervisningen er ligeledes som for ingeniør i maskinteknik.

c) *Ingeniør i skibsteknik.*

Uddannelsen foregår kun på Helsingør skibsteknikum.

For optagelse på studiet kræves bevis for, at aspiranten er i lære eller er udlært som skibsbygger, skibstømrer eller bådebygger.

Han skal endvidere bestå en optagelsesprøve og fremlægge bevis for at have gennemgået den tekniske skoleundervisning, jfr. bemærkningerne under ingeniør i elektroteknik.

Studiet består af en forskole, der har 2 klasser, og disse kan gennemføres i løbet af 2 gange $1\frac{1}{2}$ år som aftenskole; endvidere af en fagskole på 2 klasser, der gennemgås i løbet af 2 gange 1 år på dagskole.

Betalingen for undervisningen er i 1. og 2. klasse 20 kr. pr. måned og i 3. og 4. klasse 50 kr. pr. måned.

Udgifterne til bøger og rekvisitter samt eksamensafgifter er som for ingeniør i elektroteknik.

d) *Ingeniør i bygningsteknik.*

Uddannelsen foregår kun på ingeniørskolen i Horsens.

For optagelse på studiet kræves, at aspiranten har bestået bygmesterskolernes forskole, og at han har aflagt svendep prøve som tømrer, murer eller bygningssnedker.

Ingeniørskolen har 4 klasser på hver et halvt år. Uddannelsen foregår på dagskole og varer 2 sammenhængende år.

Udgifterne i forbindelse med studiet andrager 900 kr. i undervisningsgebyr; bøger og rekvisitter ca. 800 kr., varmebidrag, eksamensgebyr og landmålingsafgifter ca. 100 kr.

e) *Ingeniør i husbygningsteknik.*

Uddannelsen foregår i København, Odense, Århus og Ålborg på de stedlige husbygningsteknika.

For optagelse på studiet kræves, at aspiranten er uddannet bygningskonstruktør og har aflagt svendep prøve, og at aspiranten har gennemgået et kursus i matematik i overensstemmelse med det i regulativet for husbygningsteknikum angivne pensum. Endelig skal aspiranten have opnået et gennemsnit på mindst 3,5 points af karaktererne i fagene bygningskonstruktion, husbygning, matematik og statik. Uddannelsen foregår på dagskole og varer 3 halvår, der ligger i flugt med hinanden og følger i reglen lige efter bestået eksamen fra bygmesterskolen. Udgifterne til undervisningen er 200 kr. pr. semester. Eksamenspengene andrager 30 kr.

I 3-året 1947-48—1949-50 var antallet af elever (beståede eksaminer) ved de under a)—e) nævnte uddannelser følgende:

	1947—48	1948—49	1949—50
Maskinteknikum	708 (168)	706 (152)	709 (157)
elektroteknikum	223 (66)	224 (56)	249 (54)
bygningsteknikum	66 (33)	88 (24)	130 (42)
husbygningsteknikum	71 (71)	56 (52)	64 (27)
skibsteknikum	72 (8)	72 (9)	64 (9)
ialt . . .	1 140 (346)	1 146 (293)	1 216 (289)

Tallene omfatter kun mænd, når bortses fra 1 kvindelig elev og eksaminand på husbygningsteknikum.

Kommissionen har indhentet forskellige talmæssige oplysninger ved henvendelse til 5 af landets teknika. Af disse oplysninger kan det med nogenlunde sikkerhed fastslås, at frafaldet under teknikumuddannelserne, når antallet af unge, der **påbegynder** uddannelserne, sammenlignes med antallet af beståede endelige eksaminer, ligger på ca. 28 pct. Det kan endvidere ses, at ca. 24 pct. falder fra eller dumper i løbet af uddannelsernes 1. år. Dette betyder, at frafaldet fra beståelsen af den første prøve og til den endelige eksamen er meget lille, nemlig ca. 4 pct.

Til understøttelser til de studerende findes en statsbevilling på 200 000 kr. pr. år; dette giver et gennemsnitsbeløb pr. studerende på 156 kr. eller mindre end halvdelen af undervisningsafgifterne. Hertil kommer et antal fripladser.

Bygmesterskoler (bygningstekniker).

Forud for den egentlige bygmesteruddannelse gennemgås en aspirantklasse enten som dagskole (5 måneder) eller som aftenskole (2 eller 3 vinterhalvår å 7 måneder). For at blive optaget i aspirantklassen på dagskole skal eleven være fyldt 16 år og skal have stået mindst 17 måneder i lære. Uddannelsen varer 5 måneder for elever med højst mellemskoleeksamen, medens den varer 3 måneder for elever med real- eller højere eksamen. **For** at blive optaget i aspirantklassen på aftenskolen skal eleven være fyldt 14 år og skal være begyndt i lære eller begynde umiddelbart efter optagelsen. For elever med højst mellemskoleeksamen varer undervisningen 3 vinterhalvår, medens elever med realeksamen eller derover liggende eksaminer skal anvende 2 vinterhalvår til uddannelsen. Aftenskoleundervisningen andrager 12 ugentlige timer.

Herefter følger uddannelsen i forskolen, som kun er dagskole, og som består af 2 klasser à et halvt års undervisning. Aspiranten skal ved optagelsen være fyldt 17 år og have været i lære i mindst 24 måneder som murer, tømrer eller bygningssnedker. I fagskolen (3. og 4. klasse på hvert et halvt år), som ligeledes kun er dagskole, kan aspiranten komme, hvis han har bestået opflytningsprøve fra forskolen, og forsåvidt han har aflagt svendeprøve eller har været i lære mindst 38 måneder.

Uddannelsen gives i København på bygmesterskolen under Det tekniske selskabs skoler. I provinsen gives uddannelsen på bygmesterskolerne ved de tekniske skoler i Århus,

Odense, Ålborg, Esbjerg, Horsens, Kolding, Randers og Haslev; (ved den tekniske skole 1 Rønne samt ved håndværkerskolerne i Sønderborg og Hadsten findes kun forskoleundervisning).

Udgifterne i forbindelse med undervisningen andrager 175 kr. pr. halvår. Udgifterne til bøger og rekvisitter andrager ca. 200 kr.

I 3-året 1947-48—1949-50 var antallet af elever henholdsvis 1 278, 1 251 og 1 184; antallet af beståede eksaminer var samtidig 182, 250 og 260; af eleverne var 7, 9 og 6 kvinder; af eksaminanderne var 1, 3 og 0 kvinder.

Bygningskonstruktørerne arbejder inden for samme felter som arkitekterne. Det bemærkes, at ca. 25 årlig af bygningskonstruktørerne uddanner sig videre på Kunstakademiet og bliver akademiske arkitekter, og at ca. 40 årlig overgår til bygningsteknikum, jfr. ovenfor under ingeniør i bygningsteknik og ingeniør i husbygningsteknik.

Om frafaldet i studietiden vil det formentlig være vanskeligt at give noget blot forholdsvis sikkert tal, idet uddannelsen er så tæt sammenknyttet med den almindelige uddannelse, som murere, tømrere og bygningssnedkere opnår på de tekniske skoler, hvorfor elever, som ikke kan klare sig på bygmesterskolerne, formentlig i et vist omfang blot afslutter deres uddannelse med svendepróven uden at forsøge at få eksamen som bygningskonstruktør.

Bygmesterskolerne deltager i den ovenfor omtalte bevilling på 200 000 kr. til elevunderstøttelser og disponerer endvidere over et antal fripladser.

For *teknikum*uddannelserne ligger forholdene ganske klart med hensyn til støtteordningen for så vidt angår ingeniørerne i maskin- og elektroteknik, idet uddannelsen for disse 2 kategorier er 3-årig. Disse uddannelsers studerende vil kunne støttes med stipendier efter studenterstøtteforslaget, jfr. ovenfor. Da uddannelsen til ingeniør i skibsteknik varer 2 år på dagskole, forud for hvilken går en 3-årig aftenskole, og da endvidere frafaldet, efter at aftenskolen er gennemført, er meget ringe, mener kommissionen det forsvarligt at foreslå, at der til de studerende på dagskolestudiet bør kunne ydes stipendier fra dagskolens påbegyndelse på grundlag af de ved aftenskolen opnåede resultater.

Uddannelsen til *ingeniør i bygningsteknik* på ingeniørskolen i Horsens er 2-årig, men forud for den skal bygmesterskolens forskole, der tager 1 år, være gennemgået. Uddannelsen varer således ialt 3 år på dagskole, hvorfor det vil være rimeligt at støtte den efter studenterstøtteforslaget.

Uddannelsen til *ingeniør i husbygningsteknik* forudsætter, at aspiranten har gennemgået bygmesteruddannelsen, som varer 2 år. Selve ingeniøruddannelsen varer 1½ år. Til bygmesteruddannelsen, jfr. nedenfor, kan ydes lån. Ingeniøruddannelsen er således en videreuddannelse af bygmesteruddannelsen. Man kan under hensyn hertil anbefale, at eleverne på husbygningsteknikum får adgang til stipendiestøtte, men da det ikke er nødvendigt at gå på husbygningsteknikum direkte fra bygmester skolerne, og da eleverne i et vist omfang tager beskæftigelse som bygningskonstruktører, hvorved de kan spare op til en videre uddannelse, bør der ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt der skal ydes stipendier eller lån, tages hensyn til dette forhold.

Uddannelsen til *bygningskonstruktør* foregår dels i **læretiden** som aftenskole- og dels efter læretiden som dagskoleuddannelse. Uddannelsen varer 2 år på dagskole + forudgående aspirantklasse på 3 à 5 måneder, og der **vil** herefter kun være grundlag for at yde **lån**.

Når bortses fra det forhold, at der for tiden er nogen ledighed blandt ingeniørerne i bygningsteknik og bygningskonstruktørerne, er der ikke nogen ledighed af betydning inden for teknikumingeniørernes rækker.

15. Andre dagskoleuddannelser.

Tilbage står en del *dagskoleuddannelser*, for hvilke eleverne yder betaling og under hvis gennemførelse de er ude af stand **til** at have erhvervsmæssigt arbejde. Det drejer sig om ildannelserne til massøse, socialrådgiver, børnehavelærerinde, fritidshjemslærer(inde), beskæftigelsesterapeut, fodplejer, sundhedsplejerske, boligkonsulent, kunsthåndværkerskolens og kunstindustriskolens uddannelser i kostumetegning og syteknik, reklametegning, modetegning, keramik og vævning.

Uddannelsen til fodplejer, der varer 14 måneder, gennemføres på en rent privat skole uden offentligt tilsyn, og det offentlige kan formentlig alene af den grund ikke yde støtte til dens elever.

Lidt tvivlsomt stiller det sig med hensyn til uddannelserne til boligkonsulent samt kunsthåndværkerskolens og kunstindustriskolens uddannelser. Det er formentlig et karakteristisk træk, at disse uddannelser i mindre grad fører **til** bestemte beskæftigelser inden for erhvervslivet, men at de i et vist omfang søges af personer, der er interesserede i en vis uddannelse inden for **et** kunstnerisk betonet område. Forholdene stiller sig forskelligt fra uddannelse til uddannelse. Det må således hævdes, at uddannelserne til reklametegner og til kostumetegner har vundet indpas i og anerkendes af erhvervslivet, medens det er væsentligt at bemærke, at eksempelvis kunsthåndværkerskolens uddannelse i keramik ikke kan sidestilles med en faglært keramikers uddannelse og heller ikke anerkendes som faglig uddannelse af vedkommende fag. Kommissionen skal derfor udtale, at elever under disse uddannelser bør kunne få støtte efter forslaget i nærværende betænkning i det omfang, det kan godtgøres, at uddannelserne virkelig bruges og anerkendes i erhvervslivet, medens de iøvrigt må behandles ud fra samme synspunkter som ovenfor under omtalen af kunstakademiets maler- og billedhuggerskole nævnt.

Af de resterende uddannelser er det kun uddannelsen til massøse (massør), der gennemføres på rent privat basis. De lægeautoriserede massøser uddannes på Teilmanns kursus i København, og uddannelsen tager 2 år. Kommissionen er tilbøjelig til at mene, at tramgende elever under denne uddannelse bør kunne få del i en støtte i form af lån.

Uddannelserne til socialrådgiver, børnehave- og fritidshjemslærerinde samt beskæftigelsesterapeut varer alle 2 år, og de fordrer alle noget forudgående kendskab til og arbejde inden for vedkommende område, ligesom uddannelsesanstalterne modtager offentlige tilskud. Under hensyn hertil skal kommissionen foreslå, at der stilles lånemidler til rådighed for eleverne.

Endelig skal sundhedsplejerskeuddannelsen nævnes. Denne bygger på den autoriserede sygeplejerskes uddannelse, og den kan først erhverves, når sygeplejersken har gjort tjeneste i nogen tid efter sin egentlige uddannelses afslutning. Forberedelsen foregår i Århus og varer 9 måneder. Arbejde kan ikke passes ved siden af uddannelsen. Kommissionen kan også anbefale, at denne uddannelses elever støttes gennem lån.

Kommissionen vil således kunne gå ind for, at der til elever under nedennævnte 6 uddannelser ydes støtte efter forslaget retningslinier:

Massøse
Socialrådgiver
Børnehavelærerinde
Fritidshjems lærerinde
Beskæftigelsesterapeut og
Sundhedsplejerske.

Kapitel 5.

Lov om ungdommens uddannelsesfond.

Ved den ændring, der ved lov nr. 230 af 27. maj 1950 gennemførtes i *lov om tipning* af 9. juni 1948, vedtoges oprettelsen af en studiefond, om hvis forvaltning og virksomhed rigsdagen ved lov nr. 217 af 7. juni 1952 har fastsat bestemmelser. Fonden benævnes *Ungdommens uddannelsesfond*.

Herefter skal der til eleverne ved en række uddannelsesanstalter uddeles ca. 1,5 mill. kr. årligt i stipendier. Fondens renter udgør ialt ca. 470 000 kr., hvorfor det vil være nødvendigt at tage af fondens kapital for at kunne uddele nævnte beløb, jfr. Ungdomskommissionens forslag i den som bilag 1 aftrykte henvendelse af 24. april 1951 til folketingsudvalget vedrørende studiefonden. Herudover bestemmes, at Dansk studiefond som midlertidigt, rentefrit statslån modtager 250 000 kr., og at der til middagslegater for studerende ved landets 2 universiteter ydes 165 000 kr.

Som bilag til den af det til behandling af lovforslaget nedsatte folketingsudvalgs afgivne betænkning om uddannelsesfonden er optrykt en af undervisningsministeriet udarbejdet oversigt over de uddannelsesområder, hvis elever skal modtage stipendier af tipsfondens midler. Denne oversigts principper har folketingsudvalget tilsluttet sig. I oversigten, der er aftrykt som bilag 2, side 52, til nærværende betænkning, er foretaget en beregning over, hvor store understøttelsesmidler, der findes pr. elev samt et forslag til disse beløbs forhøjelse. Således er der gennemsnitlig 141 kr. til rådighed pr. studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, og dette beløb foreslås forhøjet til 210 kr., mens der f. eks. for maskinisterne er ialt 102 kr., der foreslås forhøjet til 200 kr., hvilket gennemsnitsbeløb i øvrigt tillægges alle øvrige uddannelsers elever.

Listen, der omfatter 18 867 elever og som angiver undervisningsministeriets forslag til retningslinjer, indeholder i alt væsentligt de samme elever, som er foreslået støttet fra ungdomskommissionens side i den tidligere nævnte henvendelse til folketingsudvalget vedrørende tips-studiefonden, jfr. bilag 1.

Den af undervisningsministeriet udarbejdede oversigt har imidlertid *udeladt* forskellige uddannelser, der var medtaget i kommissionens skrivelse. Nævnes skal uddannelserne til styrmand, skibsfører, radiotelegrafist og socialrådgiver. Kommissionen er uden kendskab til, hvorfor disse uddannelser, der efter kommissionens mening har samme krav på støtte som flere af de medtagne, er udeladt. På den anden side er man i oversigten *gået videre*, end kommissionen har fundet grundlag for at gå i henseende til medtagelse af uddannelser. Det gælder f. eks. følgende: kursus for laboranter og husassistenternes fagskole, der begge er ret kortvarige uddannelser svarende nogenlunde i længde til kyst- og sætteskipperuddannelserne, som imidlertid ikke er medtaget, og som ungdomskommissionen heller ikke har villet foreslå blev støttet under hensyn til uddannelsens korte varighed.

Ligeledes er medtaget uddannelsen på jordemoderskolen, skønt eleverne her må siges at være relativt gunstigt stillet derved, at de i de 2 første år af deres uddannelse får undervisning, kost, logi, tjenestedragt og vask for ca. 950 kr. ialt, mens de det 3. år foruden frit ophold modtager ialt kr. 1 740 i løn.

De principper, der er lagt til grund for undervisningsministeriets liste, er på et væsentligt punkt forskellige fra de grundsynspunkter, der ligger bag ungdomskommissionens forslag i nærværende betænkning. Mens ungdomskommissionen på grundlag af drøftelser og overvejelser efter afgivelsen af oftnævnte skrivelse af 24. april 1951 er nået frem til at foreslå, at uddannelser under 6 måneder ikke bør støttes, at uddannelser på fra 6—24 måneder i almindelighed bør støttes ved lån, og at uddannelser over 24 måneder i almindelighed bør støttes ved stipendier, synes det afgørende kriterium for støttens fordeling mellem de nævnte uddannelser efter undervisningsministeriets oversigt at have været at stille samme støttebeløb pr. år pr. studerende til rådighed for alle uddannelser, uanset eventuelle forskelligheder i behov.

Kommissionen skal på baggrund af de i nærværende betænkning indeholdte synspunkter påpege, at dette kriterium i visse henseender er utilstrækkeligt. Det tager ingen hensyn til, at det enkelte års studieomkostninger naturligvis vejer tungere jo flere år, studiet varer. Ligeledes giver det tilsyneladende ingen mulighed for at tage hensyn til en eventuel opsparingsmulighed forud for uddannelsens påbegyndelse. Disse to forhold, der viser kriteriets utilstrækkelighed, vil medføre, at en konsekvent efterlevelse af kriteriet vil medføre en kraftig begunstigelse af de kortere studier på de langes bekostning. En sådan begunstigelse forekommer kommissionen ubegrundet, idet de økonomiske hindringer foreligger klare og stærkest netop ved de lange studier. Ligeledes vil kriteriet kunne medføre en ubegrundet ringe stilling for de af de korte studier, der har meget høje skolepenge.

Endelig adskiller lovens bestemmelse om, at hele støtten skal udgå i form af stipendier sig fra nærværende betæknings forslag derved, at ungdomskommissionen går ind for, at stipendier som hovedregel kun anvendes ved de længere uddannelser.

Kommissionen har drøftet, hvorvidt vedtagelsen af loven om ungdommens uddannelsesfond efter de ovenfor skildrede principper burde medføre ændringer i de forslag, som man har redegjort for i de foregående kapitler. Man er dog enedes om at stå fast på det foreliggende forslag. Loven om uddannelsesfonden og denne betæknings forslag har ikke samme sigte. Loven er en tiltrængt og velkommen håndsrækning til de studerende, men kan af kommissionen kun opfattes netop som en håndsrækning. Den overflødig gør ikke de forslag, som er fremsat i nærværende og i kommissionens tidligere uddannelsesbetænkninger, og som, hvis de gennemføres, på længere sigt og væsentligt mere effektivt og rationelt vil løse problemet om den lige adgang på dette felt.

Dette synspunkt har haft særlig vægt, forsåvidt angår spørgsmålet om, hvorvidt man burde fastholde princippet om lån til korte uddannelser. Den stipendiestøtte til de studerende, som den nye lov medfører, er — ikke mindst set i forhold til de høje skolepenge på de fleste af disse uddannelsesområder — så beskeden, at kun de dårligst stillede vil kunne komme i betragtning. Ud fra de foran anførte principielle synspunkter mener kommissionen at måtte hævde, at den lige adgang til de kortere uddannelser effektivt vil kunne fremmes ved støtte i form af lån af en rimelig størrelse til en bredere kreds.

Kapitel 6.

Støttens størrelse. Administration.

I det foregående er principperne for støttens tildeling fastlagt, ligesom disse princippers anvendelse på de enkelte uddannelser er belyst.

Støttens størrelse.

Imidlertid har man ikke udtalt sig om størrelsen af den støtte, der efter forslaget **vil** være at tildele de personer, der søger uddannelse. I kapitel 1 er gengivet studenterbetænkningens støttebeløb i relation til forsørgernes indtægter. Kommissionen kan gå **ind** for, at man inden for nærværende betænkningens område anvender de samme støttebeløb som nævnt i studenterbetænkningen.

Herefter vil højeste støttebeløb efter prisniveauet i 1952 være kr. 3 675. Dette beløb kan opnås i årligt stipendium af de mest trængende studieegnede unge, og det er tillige det højeste lånebeløb, der **vil** kunne opnås, hvorved bemærkes, at lånebeløbets maksimum i alle tilfælde vil falde sammen med det til vedkommende indtæchtsgruppe svarende maksimale stipendiebeløb.

Foruden de hensyn, der i konsekvens af de i studenterbetænkningen anførte bemærkninger vil være at tage ved fastsættelsen af stipendiets størrelse, jfr. kapitel 1, kommer for en væsentlig del af de i nærværende betænkning medtagne uddannelser hensynet til den studerendes egen indkomst forud for uddannelsens påbegyndelse. I tilfælde, hvor den studerende har haft væsentlige indtægter forud for uddannelsens påbegyndelse uden at have tyngende forpligtelser f. eks. til forsørgelse af familj e, bør støttebeløbet kunne nedsættes eller bortfalde.

Endvidere vil der være at tage hensyn til det forskellige omkostningsniveau, som uddannelsesstedets geografiske beliggenhed medfører.

I gymnasiebetænkningen er der s. 43—44 givet nogle oplysninger om en skøns-mæssig beregning af udgiften ved at holde et barn i gymnasiet. Herefter skulle højeste stipendium (i 1949) for en gymnasieelev i hovedstaden være 1 260 kr., i provinsby og bymæssig bebyggelse 1 140 kr. og i en landkommune 1 020 kr. På tilsvarende måde vil størrelsen af stipendier og lån være at fastsætte, alt efter om uddannelsesanstalten ligger i hovedstaden eller uden for denne.

I samme betænkning drøftes elevernes indkvarteringsmuligheder på elevhjem, kollegier, kostskoler eller hos privatpersoner (s. 57 ff.). Der findes enkelte håndværkerkollegier, ligesom visse frihedsfondskollegier er beregnet på også at optage unge under videregående teknisk uddannelse, men der er især i København, hvor en væsentlig del af

den videregående uddannelse er koncentreret, et behov for indkvarteringsmuligheder for unge fra provinsen.

Undervisningsafgifter.

For så godt som samtlige de i nærværende betænkning omtalte uddannelser betales større eller mindre beløb i undervisningsafgifter, dels i form af indskrivnings- og eksamensgebyr og dels i form af månedlig eller semestervis betaling for selve undervisningen.

Udgifterne svinger ret betydeligt. Således koster i undervisningsafgifter følgende 3 uddannelser, der alle er på 2 år: Den tresproglige korrespondentprøve, højere handels-eksamen og husholdningslærerindeuddannelsen henholdsvis ialt kr. 1 200, 800 og 2 400. De 3-årige teknikum-uddannelser koster omkring 1 850 kr., den 4-årige musikeruddannelse 800 kr. og maskinistuddannelsen, der varer 32 måneder, 1 516 kr.

Ungdomskommissionen har i gymnasiebetænkningen (s. 53) og i studenterbetænkningen (s. 89—91) været inde på spørgsmålet om skolepengenes og undervisningsafgifternes bortfald. Man har i begge disse betænkninger tilsluttet sig det synspunkt, at afgifterne bør bortfalde, og at det offentliges tilskud til de enkelte uddannelsesanstalter bør forhøjes med tilsvarende beløb. Man vil også for nærværende betænkningens område kunne gå ind for dette synspunkt. I denne forbindelse skal henvises til bemærkningerne i kapitel 7 om de med betænkningforslaget forbundne udgifter. Det vil heraf fremgå, at de offentlige understøttelser, der findes ved en række af uddannelsesanstalterne, blot erstatter indtil f. eks. halvdelen af undervisningsafgifterne for de mest trængende elever.

Det skal endelig bemærkes, at en forøget offentlig støtte til skolerne m. v. ikke bør medføre, at de tilskud, som disse skoler måtte have fra privat side, herunder arbejdsgiver- eller arbejderorganisationer inden for vedkommende faglige område, indskrænkes eller bortfalder.

Skulle det ikke vise sig at være praktisk muligt at afskaffe skolepengene, bør inden for de uddannelser, der har særligt høje undervisningsudgifter, støtten pr. elev ansættes højere end i studenterbetænkningen forudsat.

Administration.

De forskellige uddannelsesanstalters stipendie- og legatmidler administreres dels af skolerne selv og dels af skolernes overinstanser. Arbejdet varetages hovedsagelig af skolernes ledere.

Forså vidt et forslag som det i betænkningen indeholdte gennemføres, vil arbejdet for de administrerende organer formentlig blive betydeligt forøget, og det er et spørgsmål, om det herefter er rimeligt eller formålstjenligt at lade de sædvanlige organer bestride arbejdet.

Kommissionen er klar over, at spørgsmålet om en persons egnethed for en bestemt uddannelse kun kan afgøres af vedkommende skole; derimod kan den økonomiske trang bedre bedømmes af et centralt organ, der tilrettelægger retningslinjerne for støttens uddeling.

Kommissionen skal derfor foreslå, at der — i lighed med forslagene i gymnasie- og studenterbetænkningerne — oprettes et for uddannelserne fælles stipendie- og låne-nævn, hvor alle andragender samles, gennemgås og bearbejdes, efter at de enkelte skoler

har udtalt sig om ansøgernes studieegnethed. Nævnet fastsætter herefter stipendiets størrelse i overensstemmelse med de gældende regler (om forsørgernes indtægter, bopælsforhold o. s. v.). I tvivlstilfælde fastsættes beløbene efter forhandling mellem vedkommende skole og nævnet. Dog kan kommissionen gå ind for, at stipendie- og lånenævnet i det omfang, det er praktisk, delegerer sin myndighed til de centrale tilsyn eller til de enkelte skoler.

Den foreslåede låneordning bør ligeledes administreres af stipendie- og lånenævnet, idet dog udbetalingen af lånene og tilbagebetalingen af samme efter kommissionens mening bør administreres af Dansk studiefond, som iøvrigt i forvejen dækker størstedelen af de uddannelser, der er omtalt i det foregående.

Tilbagebetaling.

Kommissionen finder, at studerende, som efter afsluttet uddannelse senere opnår relativt store indtægter, bør betale det oppebårne stipendium tilbage. Man er herved på linje med det standpunkt, der er anført i studenterbetænkningen s. 49 f, forsåvidt angår stipendiemodtagere blandt akademikerne.

Eksisterende stipendiemidler.

Som det fremgår af bemærkningerne ovenfor i kapitel 4 og 5, eksisterer der i dag en del stipendier, der uddeles til elever, der søger uddannelse ved de videregående faglige skoler, som er nærværende betænkningens område. Det drejer sig dels om ca. 385 000 kr. fra tipsstudiefonden (ungdommens uddannelsesfond) og dels om forskellige statsstipendier til følgende uddannelser: højere handelseksamen, konservatoriet, maskinistuddanneiserne og bygmesterskolerne samt navigationsuddannelserne på ialt ca. 700 000 kr. om året.

Det er kommissionens opfattelse, at støtten fra ungdommens uddannelsesfond fortsat bør uddeles som stipendier også til elever, som efter kommissionens almindelige retningslinier kun ville være berettiget til lån.

Spørgsmålet er, om man ikke må indtage et lignende standpunkt med hensyn til de øvrige statsstipendier. Selvom de normalt kun er små, kan det forekomme urimeligt, at et forslag, der bl. a. sigter på at hjælpe de økonomisk dårligst stillede elever i almindelighed, medfører, at enkelte stilles ringere end efter den nuværende ordning. Efter de — ikke helt fuldstændige — oplysninger, som kommissionen er i besiddelse af, svarer imidlertid langt den overvejende del af statsstipendierne i beløb til halve eller hele fripladser. Der er altså som regel ikke tale om støtte til leveomkostninger, men kun om erstatning for undervisningsafgifter.

Gennemfører man derfor kommissionens ovennævnte forslag om undervisningsafgiftens bortfald, er det en selvfølge, at de statsstipendier, som tidligere har dækket dele af undervisningsafgifterne, samtidig bortfalder.

Kapitel 7.

Udgiftsberegning.

Den beregning, som i det følgende er forsøgt opstillet, bygger på de principper, der danner grundlaget for udgiftsberegningen i studenterbetænkningen, ligesom den arbejder med samme indtægtsskala og gennemsnitsstøttebeløb. Hermed er naturligvis intet bevist om, hvorvidt denne forudsætning er rigtig; bl. a. tør man formentlig gå ud fra, at forsørgergruppernes gennemsnitsindtægter vil være indenfor nærværende betænkings område end indenfor studenterbetænkningens.

Mens man i gymnasie- og studenterbetænkningerne har haft nogenlunde faste holdepunkter for en beregning af udgifterne til et støtteforslag, idet man dels har rådet over ret nøjagtige oplysninger om antallet af studerende, antallet af eksaminer og indtægtsfordelingen blandt de studerendes forsørgere, er det kun få af disse tal, som man inden for nærværende område har rede på.

Idet iøvrigt henvises til studenterbetænkningens bemærkninger om dette spørgsmål (s. 70—74), skal det oplyses, at gennemsnitsstøttebeløbet pr. studieegnet, trængende student var kr. 1 534, hvortil kommer et dyrtidstillæg på for tiden 75 pct. (svarende til statens honorarers tillæg) eller ialt ca. kr. 2 700.

Ifølge de oplysninger, der er givet i oversigten på s. 11 f. i kapitel 2, er der årligt under uddannelse ca. 4 400 personer inden for de områder, støtteordningen tager sigte på. Disse fordeler sig med ca. 2 700, blandt hvilke lånsøgerne vil findes, og ca. 1 700, blandt hvilke stipendieansøgerne vil være, og der er ved denne fordeling taget hensyn til styrkeforholdet mellem de uddannelser, der ifølge forslaget vil være berettigede til henholdsvis låne- og til stipendiestøtte.

Går man herefter — i nogenlunde overensstemmelse med beregningerne i studenterbetænkningen — ud fra, at ca. halvdelen af begge gruppers studerende vil være såvel økonomisk som studiemæssigt kvalificerede til at opnå støtte, vil det sige, at henholdsvis ca. 1 350 og ca. 850 personer vil være berettigede til at oppebære henholdsvis lån og stipendium. Med et årligt støttebeløb på 2 700 kr. pr. studerende, vil udgifterne være:

1 350 lånere	å	kr. 2 700	pr. år	=	kr. 3 645 000
850 stipendiater	å	- 2 700	-	=	- 2 295 000
					ialt... kr. 5 940 000

I kapitel 6 er det foreslået, at undervisningsafgifterne bortfalder. Hvad dette betyder økonomisk, kan kun angives skønsvist. Som grundlag for beregningen ligger den antagelse, at skoleudgifterne (undervisningsafgifterne) i gennemsnit andrager ca. kr. 300 pr. år pr. elev. Dette giver med 4 400 elever et beløb på kr. 1 320 000.

Fra dette beløb må imidlertid som ovenfor i kapitel 6 omtalt trækkes størstedelen af de nuværende statsstipendier, der hidtil er gået til at dække undervisningsafgifterne. Skønsmæssigt kan udgifterne ved undervisningsafgifternes bortfald herefter ansættes til 720 000 kr. Sammen med de fornævnte ca. 6 mill. kr. udgør udgifterne herefter ca. 6 720 000 kr. Herfra må imidlertid yderligere trækkes den del af den eksisterende støtte, der bevares, d. v. s. ca. 385 000 kr. hidrørende fra ungdommens uddannelsesfond og ca. 100 000 kr. af de nuværende statsmidler. Uanset i hvilken form disse støttebeløb uddeles, vil de utvivlsomt fore til en nedsættelse af behovet for støtte efter kommissionens forslag. Det endelige resultat skulle således blive, at en gennemførelse af kommissionens forslag vil medføre en udgift på ca. $6\frac{1}{4}$ mill. kr. årligt.

Den væsentligste del af støtten vil blive uddelt som lån, resten som stipendier. Nogen beregning af hvor stor en del af støttebeløbet, de to former for støtte hver vil lægge beslag på, er på det foreliggende grundlag ikke muligt at foretage. Efter bedste skøn vil stipendiebeløbet udgøre ca. $\frac{1}{3}$ af støtten.

Ordningens direkte udgifter vil udgøres af stipendiebeløbene, af forrentningen af de til enhver tid udlånte penge og endelig af et beløb til ordningens administration.

Mindretalsudtalelse

afgivet af *Axel Egekvist* (Retsforbundets ungdom).

Mindretallet kan ikke tiltræde kommissionens forslag om statsstøtte til stipendier og rentefri lån og om oprettelse af et offentligt nævn til fordeling af stipendier og lån, og anfører som begrundelse herfor:

Det kan ikke være rimeligt, at den studerende ungdom begunstiges på den øvrige befolknings bekostning. Den faglige uddannelse må betragtes som omkostninger ved at etablere sig i et bestemt erhverv. Det er lige så urimeligt gennem skatterne at lade befolkningen betale disse uddannelsesomkostninger, som det ville være, hvis man gennem beskattningen skaffede midler til at give unge landmænd tilskud til køb af landejendomme, eller give unge handelsfolk tilskud til betaling af good-will ved forretningsovertagelser o. s. v., o. s. v.

Den ulighed, der på grund af de sociale misforhold i dag består i adgangen til højere uddannelse, bør der rådes bod på ved private legater og andre midler, ved hvis tilvejebringelse befolkningen frivilligt har medvirket, f. eks. ved tipning.

I konsekvens heraf kan det ikke være en statsopgave at etablere et administrativt organ til fordeling af stipendier og lån. Det bør overlades til de interesserede parter selv at finde sammen i et praktisk samarbejde på dette punkt.

Mindretalsudtalelse

afgivet af *Knud Erik Svendsen* (Danmarks kommunistiske ungdom).

Mindretallet er ikke enig i de forslag til støtte af de kunstneriske eller kunstnerisk betonedede uddannelser, som er fremsat for maler- og billedhuggeruddannelserne m. v. på det kgl. akademi for de skønne kunster, uddannelserne til boligkonsulent samt kunsthåndværker- og kunstindustriskolens uddannelser.

Efter mindretallets opfattelse bør kunstneriske uddannelser principielt have samme støtte som andre uddannelsesformer. Disse uddannelser er af lige så stor betydning for vort samfund som de uddannelser, der normalt betegnes som erhvervsbetonede, ganske uanset at kunstnerne ikke i dag får de indtægtsgivende opgaver af samfundet, som ville være i alles interesse.

Der er enighed om, at kunstnerne efter endt uddannelse opnår meget ringe indtægter sammenlignet med andre erhverv. Men mens flertallet mener, at dette forhold bør medføre, at kunstnerne hverken skal have legat- eller lånestøtte under deres uddannelse, er det mindretallets opfattelse, at dette tværtimod bør betyde, at unge kunstnere under uddannelse mindst bør have samme støtte som andre unge under uddannelse.

Det er endvidere mindretallets opfattelse, at uddannelse under en eller anden form ikke blot er en nødvendighed for den langt største del af kunstnerne, men en realitet, som kan konstateres uden synderligt besvær. En kunstnerisk uddannelse er akkurat lige så arbejdskrævende, lige så „faglig“, som ikke-kunstneriske uddannelser, og kan endog overstige disse, hvad angår krav til energi, udholdenhed og opofrelse. Alt taler derfor for, at unge kunstnere under uddannelse, hvis de iøvrigt opfylder betingelserne om økonomisk trang, bør støttes i samme omfang som andre unge under uddannelse.

Der bør for det kgl. akademis vedkommende ved hjælp af en smidig kunstnerisk bedømmelse skabes muligheder, hvis de ikke allerede findes i dag, for at tildelingen af støtte kan følge kapitel 3's almindelige retningslinier. Her skal henvises til den „bedømmelse af vedkommende uddannelsesanstalts lærere“, der omtales i dette kapitels sidste punktum. Det skal tilføjes, at studieegnheden naturligvis bør konstateres med visse mellemrum, og at støttetiden bør være begrænset i lighed med andre uddannelsesformer.

For de øvrige omtalte kunstnerisk betonede uddannelser gælder, at de hvad angår eksamen, studietid m. m. er på linie med de øvrige uddannelser i denne betænkning, hvorfor de også bør støttes på samme måde.

Til slut skal mindretallet blot anføre, at de betragtninger over forskellen mellem kunstneriske og andre uddannelser, der findes s. 23, i princippet trods den behændige formulering dækker den indstilling, som findes i visse kredse, at kunstnere ikke bør støttes, fordi de ikke driver et „nyttigt“ erhverv, der kan forrente sig. Det er selvsagt ikke i kunstneres, men lige så lidt i samfundets interesse, at denne misforståelse får yderligere næring ved en diskrimination over for unge, der vælger kunstens vej. Mennesket lever nu en gang ikke af brød alene.

UNGDOMSKOMMISSIONEN

København, den 24. april 1951.

Til det af rigsdagen nedsatte udvalg vedrørende forslag til lov om den ved lov nr. 230 af 27. maj 1950 om ændring i lov om tipning af 9. juni 1948 oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed.

I anledning af at der på rigsdagen er blevet fremsat forslag til lov om den ved lov nr. 230 af 27. maj 1950 om ændring i lov om tipning af 9. juni 1948 oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed og under hensyn **til**, at ungdomskommissionen har en særlig interesse i dette lovforslag, idet kommissionen i henhold til sit kommissorium beskæftiger sig med bl. a. ungdommens uddannelsesproblemer, tillader man sig nedenfor at fremsætte en udtalelse til orientering for udvalget.

Man skal indledningsvis oplyse, at kommissionen i 1949 har udsendt 1. del af sin „Betænkning om ungdommens adgang til den højere uddannelse“ vedrørende gymnasiet, og at man for tiden er ved at færdigbehandle denne betænkning 2. del vedrørende studierne ved universiteterne og de højere læreanstalter; endelig er kommissionen ligeledes ved at slutte en betænkning om ungdommens arbejds- og uddannelsesforhold, hvori uddannelsen for andre grupper af unge behandles.

Idet man iøvrigt skal henvise til de bemærkninger, der er fremsat nedenfor vedrørende den gruppe af unge, som tips-studiefonden vil kunne tage sigte på, skal man forsåvidt angår kredsen af studerende ved universiteterne og læreanstalterne give et par oplysninger om betænkningens synspunkter på en understøttelsesordning for disse studerende.

Kommissionen, der er sammensat af repræsentanter for alle betydende ungdomsorganisationer, repræsentanter for ministerierne, for de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, og som ved sine drøftelser om støtte til de studerende har været tiltrådt af sagkyndige medlemmer af stipendiebestyrelserne ved Århus og Københavns universiteter samt Danmarks tekniske højskole, har været enig om, at det bør tilstræbes, at enhver, der har lyst og evner til den højere uddannelse, sikres adgang hertil uanset økonomiske forhold, således som det også fremgår af den allerede offentliggjorte gymnasiebetænkning.

Fra det nedsatte underudvalg vedrørende adgangen til den højere uddannelse har kommissionen modtaget et forslag om støtte til de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter. Dette forslag går ud på, at der til de studerende, der opfylder nærmere fastsatte krav med hensyn til økonomisk trang og studieegnethed, ydes en økonomisk støtte, der sætter dem i stand til at gennemføre deres studium, uden at de selv eller deres forsørgere skal lide urimelige afsavn. Som kriterium for den økonomiske trang er sat forsørgerens bruttoindtægt, og som kriterium for studieegnetheden er dels sat den

beståede studentereksamens resultat og dels det senere resultat ved en bestået 1. del, forprøve eller lignende eksamen.

Dette forslags principielle indhold har fået tilslutning fra alle sider i kommissionen, hvorved bemærkes, at alle har været enige om, at der er et alvorligt behov for støtte til de højere uddannelser. Der har været enighed om, at den foreslåede støtte — forså vidt den skal opfylde det opstillede formål — må udgøre betydelige beløb. Derimod har der ikke været fuld enighed om, at støtten — som af udvalget foreslået — skulle udgå i form af stipendier alene, idet man fra een side har anført, at en betydende del af de studerendes udgifter måtte kunne dækkes gennem lån og indtægt ved erhvervsarbejde.

Kommissionen vil iøvrigt tillade sig, såsnart studenterbetænkningen er vedtaget, at tilstille udvalget de dele af betænkningen, som vedrører omtalte spørgsmål, ligesom kommissionen vil stå til rådighed for udvalget på anden måde, om dette måtte ønskes.

På grundlag af bemærkningerne til lovforslaget om studiefonden, hvori er antydnet de grupper af unge, som vil kunne komme i betragtning ved uddelingen af fondens midler, har kommissionen opstillet en oversigt over elevantallet ved de uddannelsesanstalter, der dels direkte er omtalt i bemærkningerne til lovforslaget, og som dels kan medtages i analogi med bemærkningerne til lovforslaget. Idet man skal henvise til vedlagte oversigt (bilag A), skal det oplyses, at oversigten dels omtaler antallet af elever, dels studietidens længde og endelig en markering (X) ved de uddannelser, under hvilke eleverne modtager løn. Oversigten omfatter ialt 131 631 elever, som vil kunne få del i studiefondens afkastning, der ifølge lovforslagets bemærkninger pr. 1. april 1951 vil andrage 90—100 000 kr.

Oversigten omfatter I) studierne ved universiteterne og læreanstalterne, II) studierne ved forskellige former for seminarier, III) de maritime uddannelser, IV) maskinistuddannelserne m. v., V) teknikum-uddannelserne, VI) gymnasie- og kursusuddannelserne, VII) lærlingenes uddannelser, VIII) de landbrugsfaglige uddannelser m. v. og IX) øvrige uddannelser.

Det bemærkes, at oversigten er et uddrag af de oplysninger, der findes i Statistisk Årbog 1950, s. 208—211, dog for gruppe IX.s vedkommende hentet fra andre kilder.

Som omtalt ovenfor ligger der til grund for kommissionens overvejelser den tanke, at enhver ung bør kunne få den uddannelse, som pågældende har evner til at gennemføre, og denne tanke har man søgt anvendt på det omtalte forslag til en demokratisering af den højere uddannelse. Studenterne udgør imidlertid kun en gruppe — omend en meget betydelig gruppe — af de unge, som studiefond-forslaget tager sigte på. Kommissionen skal derfor nedenfor fremsætte sine synspunkter vedrørende den støtte, som ungdommens uddannelse efter kommissionens skøn må have et berettiget krav på.

Selv om tips-studiefonden efter forslagets ordlyd og hensigt vil kunne vokse til at blive et meget betydeligt beløb, vil de midler, der gennem den stilles til rådighed, indtil videre være ganske utilstrækkelige, hvis de skal fordeles nogenlunde jævnt over de grupper af unge, som er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget. Kommissionen vil derfor mene, at man — i stedet for at sprede pengene over så mange unge, at det beløb, der kan komme den enkelte til gode, vil være af ringe betydning — hellere må støtte dem, som har mest støtte behov, og hvor svælg mellem omkostningernes størrelse og mulighederne for at dække disse omkostninger er størst. Man tillader sig derfor at foreslå, at der enten i selve loven eller i udvalgets betænkning foretages en afgrænsning af de grupper af unge under uddannelse, som fonden bør tage sigte på, i forhold til det store antal grupper, som er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget om tips-studiefonden.

Den oversigt over de forskellige eksisterende uddannelsesformer, der er meddelt i bilag A, betegner i sig selv en afgrænsning i forhold til de uddannelser, der kan opnås her i landet, idet kommissionen ikke har taget en række uddannelser af privat karakter, selv om de kan være bekostelige, i betragtning. Oversigten indeholder nemlig kun sådanne uddannelser, som er offentligt anerkendte, eventuelt opretholdes udelukkende af det offentlige, eller som det offentlige har et vist indseende med. Som eksempler på uddannelser, der er udeladt, skal nævnes uddannelser til danselærer, skønhedsekspert, laboratorieassistent, ejendomsrådgiver og vinduesdekurator.

En reduktion af de uddannelser, der er medtaget i bilag A, er foretaget på følgende måde:

- a) *Studietidens længde.* Det vil altid være forbundet med økonomiske byrder at påtage sig en uddannelse, og denne byrde er normalt proportional med studiets længde. Da der imidlertid er forholdsvis små midler til rådighed til støtte af unge under uddannelse, skal kommissionen foreslå, at kortvarige uddannelser — og hermed menes uddannelser, hvis varighed er under 1 år — indtil videre ikke støttes af studiefonden, og at studier, der er længere end 1 år, indtil videre kun støttes for den tid, som ligger ud over det første år. Herved vil følgende uddannelser udgå: Fra gruppe I: Den 1-årige uddannelse til højere handelseksamen, fra gruppe II: De 1-årige uddannelser på Danmarks højskole for legemsøvelser og Danmarks lærerhøjskole, fra gruppe III: Uddannelserne til kyst- og sætteskipperprøven samt til skibsførereksamen, fra gruppe IV: Uddannelserne til maskin- og motorpasserprøven, mens der ydes støtte til den 1-årige uddannelse til den udvidede maskinisteksamen, idet denne eksamen først kan aflægges, når den almindelige maskinisteksamen, der kan tages på 1—1½ år, er bestået, hvorved bemærkes, at førstnævnte eksamen gerne tages i direkte fortsættelse af den almindelige maskinisteksamen. Under gruppe V bibeholdes støtten til den 1-årige uddannelse til husbygningsmekanik af lignende årsager som anført under maskinisteksamen ovenfor; under gruppe VIII udgår samtlige.
- b) *Løn ved siden af uddannelsen.* Der synes — stadig under hensyn til, at støttemidlerne er små — ikke at være grund til at støtte uddannelser, under hvilke der oppebæres en løn, der ikke er alt for ringe, ligesom det heller ikke synes særligt rimeligt at støtte uddannelser, under hvilke studierne hovedsagelig drives i det ene halvår, mens den studerende har erhvervsarbejde i den anden halvdel af året.

Herved udgår fra gruppe I specialstudierne (H.D.), der drives som aftenstudier, uddannelsen til den eensproglige korrespondentprøve og uddannelsen til translator-eksamen. Under gruppe II udgår uddannelsen til jordemoder. Under gruppe VI udgår de personer, der forbereder sig til studentereksamen på aftenkursus, samtidig med at de har erhvervsarbejde. Under gruppe VII udgår samtlige, og under gruppe IX udgår uddannelsen til barneplejerske.

Forsåvidt angår gruppe VII skal kommissionen dog bemærke, at der formentlig bør ydes en støtte til sådanne lærlinge, som har særlige udgifter på grund af, at deres lærested eller tekniske skole ligger langt fra deres bopæl, jfr. iøvrigt det tilsvarende forslag for gymnasiasternes vedkommende i ungdomskommissionens gymnasiebetænkning.

- c) *Anden offentlig støtte.* Tips-studiefondens midler skal bruges til at dække noget af det umådelig store behov, der er for hjælp til uddannelse. Det er herved kommissionens opfattelse, at midlerne indtil videre ikke bør erstatte de eksisterende statsbevillinger;

derfor vil der ligeledes være at tage hensyn til disse midler ved tildelingen af yderligere støtte.

Ifølge dette synspunkt skal herefter seminarierne udgå under gruppe II, idet der til disse under hensyn til den eksisterende lærermangel har været bevilget 1,4 mill. kr. i statsstøtte.

Tilbage bliver efter den afgrænsning, som der er redegjort for ovenfor, de på bilag B opførte uddannelser. Antallet af elever er på dette bilag indskrænket til ialt 24 819, idet man til forståelse af den stærke reduktion af det oprindelige tal bl. a. skal henvise til, at tallene på lærlingene, der er udgået af oversigten, tilsammen andrager godt 85 000.

Midlernes fordeling.

Forsåvidt angår spørgsmålet om pengenes fordeling mellem de forskellige uddannelsesanstalter, skal man tillade sig at foreslå følgende:

Indtil der er indhøstet erfaringer med hensyn til størrelsen af trangen på de forskellige uddannelsesanstalter, mener man at måtte foreslå, at udgangspunktet må være antallet af unge, der er under uddannelse i hver af de nævnte grupper. Da alle studerende imidlertid i henhold til forslaget selv skal bære omkostningerne ved 1 års uddannelse, må der ved fordelingen mellem grupperne tages hensyn til studiernes længde. Således skal en ung i en 3-årig uddannelse principielt have det årlige understøttelsesbeløb ganget med 3 minus 1 års beløb, hvilket samlede resultat skal divideres med 3, mens den, der har en 6-årig uddannelse, skal have det årlige understøttelsesbeløb ganget med 6 minus 1 års beløb, og denne sum divideres herefter med 6. Findes der således 1 000 studenter i hver af to uddannelsesgrupper med henholdsvis 3 års og 6 års studietid, skal der til disse bevilges henholdsvis $\frac{2}{3}$ årsbeløb og $\frac{5}{6}$ årsbeløb, begge multipliceret med 1 000.

Efterhånden som fonden bliver indarbejdet, bør man formentlig ikke som delingsgrundlag for midlerne regne alene med antallet af studerende inden for de forskellige grupper, men man bør regne med antallet af trængende inden for grupperne, og dette tal kan beregnes på grundlag af erfaringerne fra året forud.

Ved bedømmelsen af spørgsmålet om, i hvilken form støtten bør udgå til de studerende, har det været kommissionens principielle synspunkt, at studier af en vis — ikke for kort — længde skal støttes fortrinsvis med legater, idet lån til længere studier vil føre til tilbagebetaling af meget store beløb, hvad der betyder alvorligere byrder senere, bl. a. fordi indtjeningsmulighederne efter endt uddannelse ikke står i direkte forhold til uddannelsestidens længde.

Såfremt uddannelsen imidlertid er kort, men dog over 1 år, og et eventuelt oppebåret lån herved vil være forholdsvis lille, vil kommissionen ikke afvise tanken om, at der i sådanne tilfælde ydes lån, især ikke så længe fonden ikke har særlig store midler at uddele.

Kommissionen skal derfor foreslå, at der indtil videre ydes lån til studerende med kortvarige studier på fra 1 til 2 år, mens der ydes legater til studier, der ligger over denne grænse.

Administrationen.

Endvidere skal kommissionen vedrørende spørgsmålet om administrationen af fonden tillade sig at fremhæve, at der ikke bør uddeles et fast beløb pr. uddannelsesanstalt pr. år og således heller ikke bør gives bevillinger, som til stadighed betragtes i forhold til de bevillinger, der er givet de foregående år, idet den faktisk tilstedeværende trang til støttebeløb i alle tilfælde må være kriteret for bevillingernes størrelse.

Kommissionen skal understrege, at uddelingen til de enkelte stipendie- eller låneansøgere bør foregå gennem de sædvanlige uddelingsorganer, hvilket for legaternes vedkommende vil sige uddannelsesanstaltens stipendiebestyrelser eller dermed ligestillede bestyrelser og for lånenes vedkommende vil sige Dansk studiefond, til hvilken fond Københavns universitet allerede i 40'erne overdrog sin lånefond, idet det viste sig, at Dansk studiefond lettere og billigere kunne administrere tilbagebetalingen af de lån, universitetet havde stillet til rådighed for et antal studerende.

Den foreslåede ordning skal således forstås derhen, at undervisningsministeriet fordeler tips-studiefondens midler til de eksisterende stipendiebestyrelser og den eksisterende låneinstitution, hvorved man dels undgår dobbelt administration og dels undgår, at studerende kan opnå stipendium flere steder, hvad der i øjeblikket er næsten udelukket. Oprettes der en legatbestyrelse, der uafhængig af de eksisterende bestyrelser uddeler legater, vil det kunne hende, at den samme studerende oppebærer stipendium begge steder. Man skal herved blot anføre, at Københavns universitet netop af denne grund har slået de mange legatbestyrelser, som uddelte legater til universitetsstuderende, sammen i eet organ: Universitetets stipendiebestyrelse.

Kommissionen skal endelig anføre, at de midler, der står til rådighed, ikke foreløbig vil være af særlig stor betydning, selv om lovforslaget måtte følge kommissionen i dets forslag med hensyn til en begrænsning af den kreds af unge, som kan komme i betragtning ved uddelingen af midlerne.

Da der imidlertid er et konstateret meget alvorligt behov for støtte til unge, især under langvarige uddannelser, skal kommissionen foreslå, at der gives tilladelse til, at fondens kapital eller en del deraf frigives til stipendier eller lån indtil en samlet, tilstrækkelig ordning med hensyn til forøget statsstøtte til uddannelsesformål er gennemført.

Hal Koch

Henning Friis.

Tallene er hovedsagelig fra året 1948-49, jfr. Statistisk Årbog 1950, s. 208-211.

I.	Antal elever	Studietid	Modtager
			løn under uddannelsen
Københavns universitet.....	6 111	6 år	
Århus universitet.....	1 345	6 -	
Danmarks tekniske højskole.....	1 783	5 -	
Den kgl. veterinær- og landbohøjskole.....	1 095	5 -	
Danmarks tandlægehøjskole.....	426	4 -	
Danmarks farmaceutiske højskole.....	202	2 - ¹⁾	
Kunstakademiet.....	548	5 -	
Handelshøjskolen i København			
Det erhvervsøkonomiske grundstudium (H.A.)	329	2½ -	
Den tresproglige korrespondentprøve.....	129	2 -	
Specialstudier (H.D.).....	1 181	2 - ²⁾	X ²⁾
Handelsvidenskabelig kandidateksamen			
(cand. merc.).....	1	?	
Den eensproglige korrespondentprøve.....	608	2 - ³⁾	X ³⁾
Translatørskolen.....	96	3 -	X
Højere handelseksamen.....	64	1 -	
Højere handelseksamen.....	321	2 -	
Handelseksamen.....	426	1—2 -	
Det kgl. danske musikkonservatorium.....	147	3 -	
Det jyske musikkonservatorium.....	186	3 -	
Ialt I...	14 998		
II.			
Seminarierne.....	2 414	4—5 år	
Forskoleseminarier.....	80	2 -	
Danmarks højskole for legemsøvelser.....	35	1 -	
Danmarks lærerhøjskole.....	368	1 -	
Husholdningsseminarierne.....	170	2 -	
Rigshospitalets jordemoderskole.....	76	3 -	X
Ialt II...	3 143		

¹⁾ + forudgående 2½-årig discipeltid.²⁾ drives dog især som aftenstudium samtidig med lønnet beskæftigelse.³⁾ kun aftenskole, derfor gerne sammen med lønnet beskæftigelse.

			Modtager løn under uddannelsen
<i>III.</i>	Antal elever	Studietid	
Navigationsskolerne			
Kystskipperprøven.....	13	3—4 mdr.	
Sætteskipperprøven.....	96	5—6 —	
Styrmandseksamen.....	132	18 —	
Skibsførereksamen.....	46	6 —	
Radiotelegrafistpr. (1. og 2. kl.).....	109	12—18 —	
Ialt III....	<u>396</u>		
<i>IV.</i>			
Maskinpasserprøven.....	76	6 mdr.	
Den almindelige maskinisteksamen.....	616	12—18 —	
Den udvidede maskinisteksamen.....	142	1 år	
Motorpasserprøven.....	111	3—4 mdr.	
Ialt IV....	<u>945</u>		
<i>V.</i>			
Maskinteknikum.....	706	3 år	
Elektroteknikum.....	224	3 -	
Bygmesterskolen.....	1 242	3 - (delvis dag- og aftenskole)	
Bygningsteknikum.....	88	2 -	
Husbygningsteknikum.....	55	1 -	
Skibsbygningsteknikum.....	72	3 -	
Ialt V....	<u>2 387</u>		
<i>VI.</i>			
Gymnasieuddannelse.....	7 604	3 år	
Kursus til studentereksamen.....	1 277	1—3 -	X ¹⁾
Ialt VI....	<u>8 881</u>		
<i>VII.</i>			
Håndværkslærlinge ²⁾	43 201	4 halvår	X
andre elever ²⁾	7 012	4 —	X
Fagskoler.....	3 580	varierende	X
Handelsmedhjælpereksamen m/ sprog.....	6 039	3 halvår	X
Handelsmedhjælpereksamen u/ sprog.....	15 517	3 —	X
Særkursus.....	4 564	varierende	X
Tillægsprøve til handelsmedhj.eksamen.....	5 138	—	X
Ialt VII....	<u>85 051</u>		

¹⁾ dog kun aftenskoleeleverne.

²⁾ dag- og aftenskoler, dog mest aftenskoler.

Modtager
løn under
uddannelsen

VIII.

	Antal elever	Studietid
Højskoler	6 533	3—5 mdr.
Landbrugsskoler	2 311	5 —
Husholdningsskoler	2 289	3—5 —
Private efterskoler	4 137	5—7 —

Ialt VIII... 15 270

IX.

Massøser	180	2 år
Socialrådgivere	80	2 -
Børnehavelærerinder	250	2 -
Barneplejersker	?	1—3 -
Beskæftigelsesterapeuter	20	2 -
Teatrenes elevskoler, herunder privatteatrenes	30	2 -

Ialt IX... 560

Ialt... 131 631 elever.

Bilag B.

Reduktion af tallene i bilag A.

I.	Antal elever	Studietid
Københavns universitet	6 111	6 år
Århus universitet	1 345	6 -
Danmarks tekniske højskole	1 783	5 -
Den kgl. veterinær- og landbohøjskole	1 095	5 -
Danmarks tandlægehøjskole	426	4 -
Danmarks farmaceutiske højskole	202	2 - ¹⁾
Kunstakademiet	548	5 -
Handelshøjskolen i København		
Det erhvervsøkonomiske grundstudium (H.A.)	329	2½ -
Den tresproglige korrespondentprøve	129	2 -
Handelsvidenskabelig kandidateksamen (cand. merc.)	1	?
Højere handelseksamen	321	2 -
Handelseksamen	426	1—2 -
Det kgl. danske musikkonservatorium	147	3 -
Det jyske musikkonservatorium	186	3 -

Ialt I... 13 049

<i>II.</i>	Antal elever	Studietid
Forskoleseminarier	80	2 år
Husholdningsseminarier	170	2 -
Ialt II. . .	<u>250</u>	
<i>III.</i>		
Styrmandseksamen	132	18 mdr.
Radiotelegrafistprøven (1. og 2. kl.)	109	12—18 —
Ialt III. . .	<u>241</u>	
<i>IV.</i>		
Den alm. maskinisteksamen	616	12—18 mdr.
Den udvidede maskinisteksamen	142	1 år
Ialt IV. . .	<u>758</u>	
<i>V.</i>		
Maskinteknikum	706	3 år
Elektroteknikum	224	3 -
Bygmesterskolen	1 242	3 - (del- vis dag- og aften- skole)
Bygningsteknikum	88	2 år
Husbygningsteknikum	55	1 -
Skibsbygningsteknikum	72	3 -
Ialt V. . .	<u>2 387</u>	
<i>VI.</i>		
Gymnasieuddannelse	7 604	3 år
<i>IX.</i>		
Massøser	180	2 år
Socialrådgivere	80	2 -
Børnehavelærerinder	250	2 -
Beskæftigelsesterapeuter	20	2 -
Ialt IX. . .	<u>530</u>	
		<u>Ialt . . . 24 819 elever.</u>

¹⁾ + forudgående 2½-årig discipeltid.

**Bilag til betænkning vedrørende tips-studiefonden (afgivet af folketingets
udvalg den 23. april 1952).**

Uddannelsesområde	Elevtal	Understøttel- sesmidler pr. elev for øjeblikket	Understøttel- sesbeløb efter forslag til fordeling af studiefondens midler	Total
		Ca. kr.	Ca. kr.	
Københavns universitet	11 400	141	210	786 600
Aarhus Universitet				
Danmarks tekniske Højskole				
Landbohøjskolen				
Danmarks Tandlægehøjskole				
Danmarks farmaceutiske Højskole Kunstakademiet				
Højere handelseksamen	825	115	200	70 125
Musikkonservatoriet i København	141	145	200	7 755
Musikkonservatoriet i Aarhus	175	0	200	37 200
Rigshospitalets jordemoderskole . .	71	52	200	10 508
Maskinistuddannelsen:				
Maskinpasserprøven	903	102	200	88 494
Alm. maskinisteksamen				
Udvidede maskinisteksamen				
Motorpasserprøven	2 394	141	200	141 246
Maskinteknikum				
Elektroteknikum				
Bygmesterskolen				
Bygningsteknikum				
Husbygningsteknikum				
Skibsbygningsteknikum	1 628	144	200	91 168
Håndværkerskoler (kostdagskoler)				
Massoser	180	0	200	36 000
Beskæftigelsesterapeuter	20	0	200	4 000
Teatrenes elevskoler	30	0	200	6 000
Anden faglig uddannelse:				
Kursus for laboranter	ca. 1 100			206 432
— - sundhedsplejersker				
Husassistenternes Fagskole				
Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder				
Kunsthåndværkerskoler				
Malerdagskoler				
Snedkerdagskoler				
Skolen for boligindretning				
Fagskolen for Kvinder				
Elektroinstallatørprøven				
Samlet elevtal	18 867	Total fra studiefond	1 485 528	